

ความร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สิน

การลักลอบค้ายาเสพติดเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศชนิดหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อประชาคมโลกอย่างมาก เนื่องจากการลักลอบค้ายาเสพติด มีลักษณะเป็น "องค์กร" ประเภทองค์กรอาชญากรรม (organized crime) การกระทำความผิดจะมีผู้กระทำความผิดมากกว่า 2 คนขึ้นไป มีการแบ่งงานกันทำอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มีฝ่ายนายทุน ฝ่ายผลิต ฝ่ายตลาด ฝ่ายพ่อค้าขายปลีก โดยส่วนใหญ่แล้วตัวการใหญ่ (top organizers) ในการค้ายาเสพติดระหว่างประเทศ จะไม่ได้เป็นผู้ลงมือซื้อขายยาเสพติดด้วยตัวเอง แต่จะเป็นผู้ให้การยุยงส่งเสริมให้เงิน และการปฏิบัติการโดยตรงจะกระทำโดยผู้นำอันคับรองลงมา และกระจายไปยังผู้ซื้อขายโดยผู้ค้ายาเสพติดซึ่งเป็นผู้เผยแพร่ยาเสพติด¹ บุคคลในระดับแนวหน้าของการประกอบอาชญากรรมประเภทนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลชั้นสูงในสังคม เป็นผู้มีชื่อเสียง และเป็นที่ยู้งักกันดีในสังคมระดับสูง เมื่อบุคคลเหล่านี้เป็นหัวหน้าในการกระทำความผิด จึงเป็นการยากลำบากสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการหาพยานหลักฐานมาดำเนินคดีกับบุคคลเหล่านี้ หากแต่สามารถจับกุมได้เฉพาะผู้กระทำความผิดในระดับลูกมือเท่านั้น และผู้กระทำความผิดในระดับนี้จะไม่ยอมซัดทอดถึงบุคคลในระดับหัวหน้าอย่างเด็ดขาด เนื่องจากในวงการขององค์กรอาชญากรรมประเภทนี้มักจะมีการลงโทษที่เจ็บขาดถึงขั้นลอบสังหารชีวิตได้ จึงทำให้เกิดความเกรงกลัวแก่ผู้อยู่ในวงการเป็นอย่างมาก ปัจจุบันอาชญากรรมดังกล่าวได้ขยายออกสู่ระดับระหว่างประเทศซึ่งส่งผลต่อการเมืองระหว่างประเทศเพราะผู้กระทำความผิด การกระทำความผิดตลอดจนรายได้ที่ได้จากการกระทำความผิดกระจัดกระจายอยู่หลายประเทศ

โดยปกติแล้วการกระทำความผิดอาญาระหว่างประเทศนั้นมักจะเกิดอุปสรรคแก่รัฐที่จะใช้เขตอำนาจของตนในการดำเนินคดี เช่น รัฐที่พบของกลางไม่สามารถจะฟ้องร้องผู้กระทำความผิดมาแล้วในประเทศอื่นได้ หรือกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนทำให้เกิดการล่าช้ามากในการพิจารณาคดีและลงโทษผู้กระทำความผิด ด้วยเหตุนี้รัฐต่าง ๆ จึงต้องการใช้หลักสากล (Universality) ในการใช้เขตอำนาจของรัฐเพราะจะทำให้รัฐสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้แม้ผู้กระทำความผิดมิใช่คนชาติของรัฐ หรือการกระทำความผิดมิได้เกิดขึ้นในรัฐ ในปัจจุบันนี้

¹ CHERIF BASSIOUNI. "The International Narcotics Control System", International Criminal Laws, (Illinois : Springfield, 1973) p.533.

รัฐต่าง ๆ ได้นำหลักสากลนี้มาบัญญัติไว้ในกฎหมายอาญาภายในของตนโดยผลของสนธิสัญญาอนุสัญญา หรือความตกลงระหว่างประเทศอันเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศที่รัฐได้เข้าตกลงเป็นภาคี

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการลักลอบค้ายาเสพติดเป็นปัญหาอาชญากรรมที่สำคัญและร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งของโลก และเป็นปัญหาเรื้อรังที่ยังไม่สามารถดำเนินการแก้ไขให้หมดสิ้นลงได้ เนื่องจากรายได้ที่ผู้ประกอบการได้รับมีจำนวนมหาศาลทำให้อาชญากรรมประเภทนี้มีแนวโน้มที่จะแพร่ขยายอย่างรวดเร็วและไม่มีที่ท่าว่าจะหยุดยั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันการลักลอบค้ายาเสพติดได้กระทำโดยมีลักษณะเป็นเครือข่ายโยงใยอยู่ในหลายประเทศ² ปัญหาดังกล่าวจึงถูกนำขึ้นพิจารณาในองค์การสหประชาชาติเพื่อร่วมกันหาหนทางในการปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติด ซึ่งประเทศต่าง ๆ มีความเห็นพ้องต้องกันว่าการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะต้องได้รับการแก้ไขทั้งในระดับภายในประเทศ และระดับระหว่างประเทศควบคู่กันไป ซึ่งการควบคุมการลักลอบค้ายาเสพติดให้มีประสิทธิภาพระหว่างประเทศได้กระทำอย่างจริงจัง เมื่อต้นคริสต์ทศวรรษที่ 19 ด้วยการออกกฎหมายมาใช้ในการส่งออก และมาตรการการนำยาเสพติดมาใช้ประโยชน์โดยที่ประเทศต่าง ๆ ยอมให้รัฐบาลผูกพันตนเข้าทำอนุสัญญาและได้มีการลงนามที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ มีชื่อเรียกว่า hague convention 1912 อนุสัญญานี้ไม่ประสบความสำเร็จ องค์การสันนิบาตชาติจึงได้เข้ามาแก้ไขในสมัยของสันนิบาตชาติ ประเทศต่าง ๆ ได้มีการลงนามรับอนุสัญญารวม 3 ฉบับ คือ

1. Geneva International Opium Convention 1929 อนุสัญญานี้ระบุให้การนำเข้าและส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษต้องได้รับการอนุมัติจากรัฐบาลเป็นลายลักษณ์อักษร แต่อนุสัญญานี้ประเทศผู้ผลิตยาเสพติดรายใหญ่ไม่ได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญานับนี้จึงขาดความเป็นสากล ทำให้การแก้ไขปัญหายาเสพติด ไม่มีประสิทธิภาพ

2. Convention for limiting the Manufacture and Regulation of Narcotic Drugs 1931 อนุสัญญานี้ได้จำกัดการบริโภคและการผลิตยาเสพติดให้โทษเพียงเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์ขึ้นเป็นครั้งแรกและสามารถควบคุมการจำหน่ายแพร่กระจายของยาเสพติดให้โทษได้เป็นผลสำเร็จ

---

² ชัชชม อรรถวิญญู. " ความร่วมมือในกระบวนยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศ ", หน้า 14

3. Convention for the Suppression of Illicit Traffic in Dangerous Drugs 1936. อนุสัญญานี้เป็นอนุสัญญาแรกที่กำหนดให้การค้ายาเสพติดให้โทษเป็นความผิดตามกฎหมายระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามอนุสัญญานี้ไม่ได้รับการสนับสนุนจากประเทศสมาชิกเท่าที่ควร จึงทำให้การปราบปรามไม่ได้ผล³

ต่อมาได้มีเหตุการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นในโลก องค์การสันนิบาตชาติไม่สามารถจัดการกับเหตุการณ์ดังกล่าวได้และสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงได้เกิดขึ้น และเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลง ประเทศต่างๆ พิจารณาแล้วเห็นว่าควรมีองค์การที่มีหน้าที่ในการควบคุมดูแลให้สังคมโลกได้อยู่กันอย่างเป็นระเบียบเป็นสิ่งจำเป็น จึงได้ร่วมกันตั้งองค์การสหประชาชาติ (United Nations) ขึ้น โดยให้รับหน้าที่ต่อจากองค์การสันนิบาตชาติ ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาหนึ่งที่องค์การสหประชาชาติรับโอนมาจากองค์การสันนิบาตชาติ ดังนั้นในสมัยขององค์การสหประชาชาติ จึงได้เกิดอนุสัญญาขึ้นอีก 4 ฉบับ

1. Protocol for Limiting and Regulation the Cultivation of the Poppy Plant, the Production of, International and Wholesale Trade in and use of Opium 1953. (พิธีสารว่าด้วยฝิ่น ปี 1953) พิธีสารฉบับนี้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 1963 บทบัญญัติสำคัญของพิธีสารฉบับนี้มุ่งจะลดการใช้ฝิ่นในทุกทาง จะทำได้ก็แต่เฉพาะมีวัตถุประสงค์ทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์เท่านั้น อนุสัญญาฉบับนี้เป็นรากฐานของการควบคุมการค้ายาเสพติดระหว่างประเทศจนถึงปัจจุบันประเทศไทยไม่ได้เข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาฉบับนี้

2. The 1961 Single Convention on Narcotic Drugs (อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติด ปี 1961) วัตถุประสงค์ของอนุสัญญาเดี่ยวนี้คือการรวบรวมบทบัญญัติที่สำคัญๆ ของอนุสัญญาระหว่างประเทศที่มีอยู่เข้าด้วยกัน และได้เพิ่มเติมบทบัญญัติเข้าไปอีกหลายคำ เป็นผลให้บทบัญญัติต่างๆ ที่เป็นอนุสัญญาระหว่างประเทศที่มีอยู่ถูกยกเลิกไป เว้นแต่อนุสัญญาปี 1936 อนุสัญญาฉบับนี้มีผลใช้บังคับ เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 1964 เนื้อหาส่วนใหญ่ของอนุสัญญานี้จะเกี่ยวกับการจำกัดการบารุง การผลิตการค้า การนำเข้าและส่งออก การจำหน่ายจ่ายแจก และการใช้ยาเสพติดให้เป็นไปเฉพาะที่มีวัตถุประสงค์ในทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์ ต่อมาอนุสัญญานี้ได้มีการเพิ่มเติมโดย 1972 Protocol Amending the Single Convention on Narcotic Drugs 1961 ประเทศไทยได้เข้าร่วมลงนามให้สัตยาบัน เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 1961

³ นารี ตัณฑเสถียร. "ความร่วมมือระหว่างประเทศในการต่อต้านปัญหาเสพติด." วารสารอัยการ. (พฤศจิกายน 2534.) : หน้า 5

3. Convention on Psychotropic Substances, 1971 (อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิต และประสาท ค.ศ. 1971) มีผลใช้บังคับ วันที่ 16 สิงหาคม 1976 มาตรการสำคัญของอนุสัญญานี้คือให้ประเทศภาคีสมาชิกร่วมมือในการกำหนดประเภทของสารวัตถุออกฤทธิ์ และมีมาตรการในด้านการควบคุมสารประเภทนี้โดยออกเป็นกฎหมายเพื่อบังคับใช้ในการผลิต การนำออกหรือการนำเข้า ตลอดจนกำหนดวิธีการใช้สารประเภทนี้ในด้านการแพทย์⁴

4. Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances 1988 (อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิต และประสาท) อนุสัญญานี้มีวัตถุประสงค์ที่จะเสริมอนุสัญญาหลัก 2 ฉบับที่ยังมีผลใช้บังคับอยู่ คือ 1961 Single Convention และ Convention on Psychotropic Substances 1971 เนื่องจากการควบคุมยาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทตามวิธีการของอนุสัญญาทั้งสองฉบับนี้ได้กล่าวถึงเพียงการจำกัด การผลิต การจำหน่าย การนำเข้า การส่งออก ให้กระทำเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์เท่านั้น จะเห็นได้ว่าอนุสัญญาทั้งสองฉบับนี้ขาดมาตรการที่จะใช้ในการปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติดซึ่งมีวิธีการใหม่อยู่เสมอและได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นด้วย ดังนั้นในอนุสัญญานี้จึงได้กำหนดมาตรการในการแก้ไขปัญหาลักลอบค้ายาเสพติดในลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งการปราบปราม การปลูกพืชเสพติด และการจำหน่ายเครื่องมือ เครื่องใช้ เพื่อการผลิตยาเสพติดด้วย⁵

มาตรการสำคัญที่ได้กำหนดไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ปี ค.ศ. 1988 มีดังนี้

1. มาตรการริบทรัพย์สินของผู้ค้ายาเสพติด

การลักลอบค้ายาเสพติดเป็นการประกอบอาชญากรรมที่มีรายได้มหาศาล ซึ่งผู้ประกอบอาชญากรรมสามารถนำรายได้นั้นไปขยายขอบเขตของการค้ายาเสพติดให้กว้างขวางยิ่งขึ้นและนำไปสร้างอิทธิพลเพื่อให้อุดพ้นจากการถูกดำเนินคดีและลงโทษตามกฎหมาย อนุสัญญานี้จึงได้กำหนดถึงมาตรการริบทรัพย์สินขึ้น โดยมีเจตนาที่จะตัดผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบอาชญากรรมได้รับจากการลักลอบค้ายาเสพติด⁶

4 เรื่องเดียวกัน, หน้า 6-7.

5 ไชยยศ เหมะรัชตะ, "อนุสัญญาต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดฯ : มิติใหม่ในการปราบปราม ยาเสพติด", หน้า 2. (อัสส่าเนา)

6 เรื่องเดียวกัน

การริบทรัพย์สินตามมาตราการริบทรัพย์สินที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาฉบับนี้ กำหนดให้ริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด ถึงแม้ว่าทรัพย์สินนี้จะถูกแปรสภาพเป็นทรัพย์สินอื่นแล้วก็ตามก็สามารถริบทรัพย์สินนั้นได้ด้วยและในกรณีที่มีการอำพรางทรัพย์สินโดยการนำเอาทรัพย์สินที่ได้มาจากการลักลอบค้ายาเสพติดไปปะปนกับทรัพย์สินอื่นที่ชอบด้วยกฎหมาย ทรัพย์สินที่ถูกปะปนจะถูกริบได้ไม่เกินมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติดที่นำไปปะปน⁷

ในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินนั้น ในอนุสัญญาได้กำหนดเป็นแนวทางในเรื่องภาระการพิสูจน์ถึงแหล่งที่มาที่ถูกต้องตามกฎหมายของรายได้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผลมาจากการกระทำความผิดนั้น ให้ตกเป็นภาระของเจ้าของรายได้ หรือเจ้าของทรัพย์สินนั้น⁸ ทั้งนี้เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า หากเจ้าของทรัพย์สินนั้นได้ทรัพย์สินดังกล่าวมาด้วยวิธีการที่บริสุทธิ์แล้ว ย่อมพิสูจน์ที่มาของรายได้นั้นโดยไม่ง่าย แต่ถ้ากำหนดให้ภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับฝ่ายรัฐแล้วจะเป็นการยากที่จะพิสูจน์ถึงที่มาของทรัพย์สินได้ อย่างไรก็ตามในเรื่องของภาระการพิสูจน์อนุสัญญาก็มิได้กำหนดบังคับไว้ แต่ให้เป็นไปตามกฎหมายภายในของแต่ละประเทศเพราะประเทศต่างๆ ที่เป็นภาคีจะมีระบบกฎหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งหากอนุสัญญากำหนดบังคับให้เป็นไปตามแนวทางที่วางไว้ นั่นจะเป็นการละเมิดอำนาจอธิปไตยของประเทศต่าง ๆ มากเกินไป ซึ่งทำให้อนุสัญญานั้นไม่มีผลบังคับในทางปฏิบัติเนื่องจากไม่มีประเทศใดเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญานั้น และเพื่อเป็นการสนับสนุนให้มาตรวจการริบทรัพย์สินบรรล่วัตถุประสงค์ที่วางไว้ อนุสัญญาดังกล่าวจึงได้กำหนดแนวทางให้ประเทศภาคีพิจารณาให้เจ้าหน้าที่และศาลสามารถทราบข้อมูล หลักฐานทางการเงิน และทางธนาคารได้ด้วย โดยจะนำเหตุในเรื่องการรักษาความลับทางธนาคารขึ้นอ้างไม่ได้

2. มาตรการการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ในปัจจุบันสนธิสัญญาในเรื่องส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่มีปรากฏอยู่ในประเทศต่าง ๆ นั้น ส่วนใหญ่จะไม่ได้ระบุให้ความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นความผิดที่สามารถส่งผู้ร้ายได้ ดังนั้นเมื่อมีการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนในความคิดเกี่ยวกับการลักลอบค้ายาเสพติดจึงอาจเกิดปัญหาขึ้นได้ ทำให้เกิดเป็นช่องว่างของกฎหมายในการปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติด

⁷ มาตรา 5 ข้อ 7 ของอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ปี 1988

⁸ มาตรา 5 ข้อ 7 ของอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ปี 1988

ในกรณีที่มีการขอให้ส่งคนชาติ (national) ของตนในฐานะเป็นผู้ร้ายข้ามแดนไปให้ประเทศอื่นลงโทษนั้น โดยปกติจะไม่มีประเทศใดปฏิบัติตามคำร้องของนั้น เพราะเป็นเรื่องขัดกับความรู้สึกของคนในชาติ อนุสัญญาจึงได้กำหนดให้เรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นไปตามกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ หรือตามสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดนซึ่งได้ทำขึ้นแล้ว หรือตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศโดยทั่วไป* หากมีการปฏิเสธการส่งผู้ร้ายข้ามแดนซึ่งเป็นคนชาติแล้วอนุสัญญาดังกล่าว จึงได้กำหนดให้ประเทศภาคีผู้ถูกร้องขอจะต้องพิจารณาคำเนินการลงโทษให้เป็นไปตามกฎหมายภายในของประเทศนั้น

3. การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางกฎหมาย

ปัจจุบันการลักลอบค้ายาเสพติดมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมที่มีเครือข่ายโยงใยอยู่ในประเทศต่าง ๆ ทำให้พยานหลักฐานที่ใช้ในการพิสูจน์เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดอยู่ในหลายประเทศ เพื่อให้ประเทศที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ อนุสัญญาปี 1988 จึงได้กำหนดให้มีการช่วยเหลือกันทางกฎหมาย (mutual legal assistances) ระหว่างประเทศภาคี ดังนี้

- ก) สืบพยานหลักฐานหรือบันทึกคำให้การของบุคคล
- ข) นำส่งเอกสารเกี่ยวกับคดีของศาล
- ค) กระทำการค้นและยึด
- ง) ตรวจสอบวัตถุและสถานที่
- จ) ให้ข้อมูลและสิ่งที่ใช้เป็นพยานหลักฐาน
- ฉ) ให้ต้นฉบับหรือสำเนาที่ได้รับการรับรองว่าถูกต้องของเอกสาร และหลักฐานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งหลักฐานธนาคาร หลักฐานการเงิน หลักฐานของบริษัท หรือธุรกิจ
- ช) พิสูจน์หรือติดตามรายได้ ทรัพย์สิน อุปกรณ์ เครื่องมือ หรือสิ่งอื่นใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐาน⁹

---

* หลักกฎหมายระหว่างประเทศโดยทั่วไปในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน มีหลักปฏิบัติที่สำคัญ คือ การไม่ส่งคนชาติไปให้ประเทศอื่นลงโทษ

⁹ มาตรา 7 ข้อ 2 ของอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ปี 1988

การให้ความร่วมมือทางกฎหมายระหว่างประเทศนี้สามารถกระทำได้โดยผ่านขั้นตอนทางการทูตของแต่ละประเทศ หรืออาจจะกระทำโดยการติดต่อโดยตรงระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบเฉพาะเรื่องที่ได้กำหนดไว้ของประเทศภาคี ซึ่งการติดต่อโดยตรงระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบจะทำให้การให้ความช่วยเหลือมีประสิทธิภาพและบรรลุผลได้รวดเร็ว¹⁰ อย่างไรก็ตาม การขอความช่วยเหลืออาจถูกปฏิเสธได้ ถ้าประเทศภาคีที่ได้รับการร้องขอ เห็นว่าการช่วยเหลือตามคำร้องขอน่าจะกระทบกระเทือนต่ออธิปไตย ความมั่นคง ความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือผลประโยชน์สำคัญอื่น ๆ ของตน รวมทั้งคำร้องขอนั้นขัดกับกฎหมายภายในของประเทศผู้รับคำร้องขอ¹¹

นอกจากมาตรการที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ได้กำหนดให้มีมาตรการอื่น เช่น มาตรการร่วมมือกันในการปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติดทางทะเล มาตรการควบคุมการขนส่งสินค้า เพื่อมิให้มีการลักลอบขนส่งยาเสพติด รวมทั้งมาตรการปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติดทางไปรษณีย์ด้วย

จากที่กล่าวมาแล้วว่าประเทศต่าง ๆ ได้เห็นถึงความสำคัญของการให้ความร่วมมือกันระหว่างประเทศเพื่อปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติด จึงได้มีการนำเรื่องดังกล่าวขึ้นพิจารณาในองค์กรสหประชาชาติหลายครั้ง ทำให้เกิดอนุสัญญาในเรื่องการปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติดขึ้นหลายฉบับ แต่อนุสัญญาเหล่านั้นก็ไม่สามารถปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติดให้ประสบผลสำเร็จได้ เนื่องจากขาดมาตรการที่เอื้อไปถึงตัวการใหญ่ และไม่มีมาตรการที่จะตัดแรงจูงใจของผู้กระทำความผิด แต่ในอนุสัญญาว่าด้วยการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ปี 1988 ได้กำหนดมาตรการดังกล่าวไว้ด้วย ประกอบกับมีความยืดหยุ่นให้กับประเทศที่จะเข้าเป็นภาคีโดยการกำหนดการปฏิบัติตามอนุสัญญาของประเทศภาคีจะต้องไม่ขัดกับกฎหมายภายใน ดังนั้นหากประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาดังกล่าว การปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติดก็ควรจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

¹⁰ นารี ตัณฑเสถียร, "ความร่วมมือระหว่างประเทศในการต่อต้านปัญหายาเสพติด", วารสารอัยการ, หน้า 11

¹¹ ไชยยศ เหมะรัชตะ, "อนุสัญญาต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด, : มติใหม่ในการปราบปรามยาเสพติด", หน้า 4

ให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติด นอกจากนี้จะทำในระดับพหุภาคีแล้ว ประเทศต่าง ๆ ได้เห็นถึงความสำคัญในการร่วมมือกันปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าว จึงมีการให้ความร่วมมือกันในระดับทวิภาคี เช่น สหรัฐอเมริกากับประเทศสวีเดน สหรัฐอเมริกากับประเทศโคลัมเบีย สหรัฐอเมริกากับประเทศไทย

จากการที่ประเทศต่าง ๆ ได้เห็นถึงความสำคัญในการให้ความร่วมมือกันในการปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติด เพราะทุกประเทศต่างก็เห็นว่า การลักลอบค้ายาเสพติดเป็นอาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมของทุกประเทศที่เกี่ยวข้อง แต่ในขณะเดียวกันอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในโลกมิได้มีเพียงการลักลอบค้ายาเสพติดแต่เพียงอย่างเดียว หากยังมีอาชญากรรมอีกหลายประเภทที่มีผลกระทบต่อสังคมโลกและต้องการให้ประเทศต่าง ๆ ร่วมมือกันปราบปรามเช่นเดียวกับอาชญากรรมประเภทการลักลอบค้ายาเสพติด ดังนั้นการให้ความร่วมมือในการปราบปรามอาชญากรรม จึงได้เกิดขึ้นกับอาชญากรรมประเภทอื่นด้วย โดยแต่เดิมนั้นการทำผิดอาญาส่วนใหญ่จะอยู่ในวงจำกัดทั้งจำนวนผู้ร่วมกระทำผิด และสถานที่กระทำผิด กล่าวคือ จำนวนผู้กระทำผิดมีเป็นจำนวนน้อย ถ้ามีเป็นจำนวนมากก็จะเป็นผู้ร่วมกระทำผิดอย่างใกล้ชิดในบริเวณที่จำกัด สถานที่เกิดการกระทำส่วนใหญ่จะอยู่ในประเทศใดประเทศหนึ่งเพียงประเทศเดียว ทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำผิด หรือที่ใช้ในการกระทำผิดก็จะได้จากประเทศที่ความผิดเกิดหรือเก็บรักษาไว้ในประเทศที่ความผิดเกิด พยานหลักฐานต่าง ๆ ก็จะรวมอยู่ในที่เดียวแห่งเดียว กระบวนการดำเนินคดีอาญาทั้งปวงก็จะสามารถดำเนินคดีได้และเสร็จสิ้นภายในเขตอำนาจศาลของประเทศเดียว แต่ในปัจจุบันนี้ประเทศทั้งหลายมีความสัมพันธ์กันมากขึ้นทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ประกอบกับความเจริญทางด้านเทคโนโลยี จึงก่อให้เกิดการกระทำผิดอาญาข้ามประเทศหรือระหว่างประเทศได้โดยบุคคลสัญชาติเดียวกันหรือต่างสัญชาติกันก็ได้ การกระทำผิดอาจเป็นการกระทำผิดหลายแห่ง ทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำผิดหรือทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำผิดหรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องอาจกระจัดกระจายอยู่ในประเทศต่าง ๆ บางครั้งมีการเคลื่อนย้ายไปอยู่ในอีกประเทศหนึ่ง ดังนั้นการดำเนินคดีอาญาต่อความผิดประเภทนี้จึงทำได้ยากลำบาก เพราะเป็นอุปสรรคเกี่ยวกับเรื่องเขตอำนาจศาล การสอบสวน การพิจารณาตัดสินลงโทษจับกุมลงโทษผู้กระทำผิด จากสาเหตุเหล่านี้ประเทศต่าง ๆ ได้มีแนวความคิดที่จะให้ หรือให้ความร่วมมือแก่กันในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างกันเพื่อป้องกันหรือปราบปรามการกระทำดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อมิให้อาชญากรรมนั้นหลุดพ้นจากการถูกลงโทษ

ข้อจำกัดดั้งเดิมที่กล่าวมาเป็นเหตุที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ พากันหาวิธีที่จะให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายของตน เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นคือการที่ไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานที่กระจัดกระจายอยู่ได้ครบถ้วน วิธีการแก้ปัญหา ก็คือ การให้ความช่วยเหลือกันในการรวบรวมพยานหลักฐาน เช่น ให้ความช่วยเหลือในการสืบพยาน ในการจัดส่งเอกสารการช่วยกันและยึด เป็นต้น¹²

1. ความเป็นมาของความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามอาชญากรรม

มนุษย์ได้สร้างระบบความยุติธรรมในสังคมขึ้นตั้งแต่มนุษย์เริ่มมีอารยธรรม โดยจะเห็นได้จากการค้นพบบทบัญญัติแห่งความประพฤติตั้งแต่ 2400 ปีก่อนคริสตกาล และได้รับการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งมีประมวลกฎหมายฮัมมูราบี บทบัญญัติเหล่านั้นมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ เมื่อมีการทำร้ายกันขึ้นไม่ว่าจะเป็นทางชีวิตหรือทรัพย์สินก็ตามจะได้รับการตอบโต้จากคู่อริหรือครอบครัวของเขาในลักษณะเดียวกันเป็นการแก้แค้นตอบแทน บางครั้งการตอบโต้ได้ถูกلامออกจนกระทั่งกลายเป็นสงครามระหว่างกลุ่ม เผ่า หรือชุมชนนั้นทั้งชุมชน การระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการดังกล่าวเกิดจากความรักใคร่ปรองดองกันในสังคมนั้น และยังคงหลงเหลืออยู่บ้างในสังคมมนุษย์ปัจจุบัน¹³ เช่น ในประเทศแถบทวีปอาฟริกา

จากสังคมที่เป็นกลุ่มชนเล็ก ๆ มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเองได้รวมตัวกันในกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกัน จนเป็นกลุ่มที่ใหญ่ขึ้นและได้กลายเป็นสังคมระดับประเทศเช่นในปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีชายแดนที่ติดต่อกัน การเดินทางไปมาหาสู่กันทำได้โดยสะดวก ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่างก็พยายามที่จะมีความสัมพันธ์แบบระหว่างประเทศนิยม (internationalism) แต่ในความเป็นจริงแล้วต่างก็ยังคงมีความคิดแบบชาตินิยม (nationalism)¹⁴

¹² สุชาติ ไตรประสิทธิ์, "ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญากับความมั่นคงแห่งชาติ", วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร 2533-2534. หน้า 10.

¹³ A Short History of International Co-operation against Crime., pp/1-11 the u.n.department of public information; 1991.

¹⁴ พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตร สายสุนทร. "เงื่อนไขในการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศในคดีแพ่งในศาลไทย." วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 20 ฉบับที่ 4 (ธันวาคม 2533.) : หน้า 141.

และหวงแหนอำนาจอธิปไตยของตนเองค่อนข้างมาก ดังนั้นการกระทำการใด ๆ จึงยึดติดอยู่กับผลประโยชน์ของประเทศตนเอง เมื่อประเทศต่าง ๆ ได้มีการติดต่อกันมากขึ้นทั้งในลักษณะของการค้าขาย หรือในเรื่องความสัมพันธ์ส่วนตัวของเอกชน ประเทศต่าง ๆ ก็จะต้องคำนึงถึงแต่ผลประโยชน์ที่ตนได้รับอย่างมากมาจากเศรษฐกิจการค้านั้น เมื่อเกิดการขัดแย้งขึ้นจึงเป็นปัญหาทั้งในเรื่องสัญชาติของคู่กรณีและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นรวมถึงความสัมพันธ์ของประเทศคู่กรณีด้วยการขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นเรื่องของเอกชนที่อยู่กันคนละประเทศ คดีที่เกิดขึ้นจึงเรียกว่าคดีแพ่งระหว่างประเทศ ปัญหาที่ตามมาคือคดีดังกล่าวจะอยู่ในอำนาจของศาลประเทศใด และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความที่นำมาใช้พิจารณาคดีที่เกิดขึ้นจะใช้ของประเทศใด เพราะประมวลกฎหมายนี้ได้ร่างขึ้นมาเพื่อใช้กับคดีแพ่งภายในประเทศของตนเท่านั้น เนื้อหาสาระในประมวลกฎหมายจึงมีลักษณะที่แตกต่างกัน เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นอยู่ในเขตอำนาจของทั้งสองประเทศคู่ความจะเลือกใช้ศาลตามความพอใจ (forum shopping) โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเองมากที่สุด เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการเคลื่อนไหวของเอกชน การยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้เกิดเสถียรภาพในทางคดีแพ่งระหว่างประเทศ¹⁵

นอกจากการติดต่อกันระหว่างประเทศจะได้ทำในรูปทางเศรษฐกิจแล้ว ประชาชนแต่ละประเทศยังมีการติดต่อกันด้วยเหตุผลส่วนตัวอย่างอื่นอีกมาก บ่อยครั้งที่เหตุผลส่วนตัวเหล่านี้ได้กลายเป็นชนวนให้เกิดการทะเลาะวิวาทกัน หรือบางครั้งเป็นการติดต่อกันเพื่อกระทำการที่ทุจริตผิดกฎหมาย ก่อความเดือดร้อนแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของประชาชนโดยทั่วไป โดยผู้ที่เกิดการกระทำที่ทุจริตผิดกฎหมายนี้ได้อาศัยช่องว่าง และความไม่มีเสถียรภาพของกฎหมายประกอบกับการหวงแหนอำนาจอธิปไตยของแต่ละประเทศเป็นเครื่องมือในการหลบเลี่ยงการถูกลงโทษ เช่น ผู้กระทำความผิดเป็นคนไทยกระทำความผิดในประเทศไทยแล้วหนีไปอยู่ในประเทศมาเลเซีย กรณีนี้ตำรวจไทยไม่สามารถตามไปจับตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ในขณะเดียวกันตำรวจมาเลเซียก็ไม่สามารถจับตัวผู้กระทำความผิดได้เพราะเหตุไม่ได้เกิดในประเทศมาเลเซียและประเทศมาเลเซียไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วย ประเทศต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวเป็นอย่างดี และได้มองเห็นถึงความจำเป็นในการที่จะต้องให้ความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางอาญาด้วย นอกเหนือไปจากการให้ความร่วมมือในทางแพ่งโดยการยอมรับคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ความร่วมมือทางอาญาที่ประเทศต่าง ๆ เห็นความสำคัญ คือ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน จึงได้มีการทำสนธิสัญญาในเรื่องนี้ ต่อมาเมื่อสังคมเจริญขึ้นการกระทำความผิดจึงมีการพัฒนาตามความเจริญของสังคมด้วย จากความผิดที่สามารถกระทำได้ด้วยตนเอง

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 142.

หรือมีผู้เข้าร่วมกระทำการเพียงไม่กี่คน และได้กระทำความผิดตามพรมแดนหรือเข้าไปกระทำความผิดในประเทศต่างๆกลายเป็นอาชญากรรมที่มีการจัดรูปแบบเป็นเสมือนองค์กรอาชญากรรม โดยมีหัวหน้าเป็นผู้วางแผนและบงการอยู่เบื้องหลัง มีลูกน้องเป็นผู้ลงมือปฏิบัติการ มีเครือข่ายโยงใยอยู่หลายประเทศ เมื่อเจ้าหน้าที่เข้าจับกุมจะไม่สามารถจับกุมตัวการใหญ่ได้ ทำให้ไม่สามารถที่จะหยุดการกระทำความผิดได้และเมื่อผู้กระทำความผิดคนใดถูกจับก็ยังคงมีผู้อื่นพร้อมที่จะเข้าปฏิบัติหน้าที่แทนเพื่อให้การกระทำความผิดบรรลุเป้าหมาย ถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่สามารถเข้าจับกุมได้สำเร็จ แต่ก็ไม่สามารถดำเนินคดีได้เนื่องจากไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานที่กระจัดกระจายอยู่ตามประเทศต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วน ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันที่เกิดขึ้นมาได้แก่ การให้ความช่วยเหลือในการรวบรวมพยานหลักฐาน เช่น การสืบพยาน การจัดส่งเอกสาร การค้นและการยึด เป็นต้น

1.1 แนวความคิดในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาในการปราบปรามอาชญากรรม

แนวความคิดในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาในการปราบปรามอาชญากรรมเกิดขึ้นจากความจริงที่ว่าเขตอำนาจของรัฐ (jurisdiction)* นั้นมีข้อจำกัดอยู่มาก กล่าวคือการใช้กฎหมายและการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายในคดีอาญาของรัฐมีข้อจำกัดจากพื้นฐานการมีอำนาจอธิปไตยของรัฐอันเป็นที่ยอมรับกันตามกฎหมายระหว่างประเทศ โดยทั่วไปแล้วรัฐยอมมีอำนาจอธิปไตยเหนืออาณาเขตของรัฐและเหนือคนชาติของรัฐเท่านั้น จึงเป็นผลให้รัฐมีเขตอำนาจของตนเหนือการกระทำใดๆที่เกิดขึ้นในดินแดนของตนเอง และเมื่อมีผู้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายที่รัฐตราออกมา รัฐย่อมสามารถบังคับกฎหมายกับผู้ฝ่าฝืนได้ เช่น จับกุมและฟ้องร้องดำเนินคดีกับบุคคลนั้นตามกฎหมาย¹⁶ นอกจากนี้กฎหมายระหว่างประเทศยังให้อำนาจรัฐในการบังคับใช้กฎหมายของตนแก่คนชาติของตน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ ณ ที่ใดอีกด้วย¹⁷ หลักการเกี่ยวกับอำนาจรัฐในการออกกฎหมายที่เป็นที่ยอมรับตามกฎหมายระหว่างประเทศมี 4 ประการ¹⁸ คือ

* เขตอำนาจรัฐ (jurisdiction) คือ อำนาจทางกฎหมายทั้งหลายของรัฐที่จะบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับกิจการภายใน ตลอดจนกิจการระหว่างประเทศ ภายในขอบเขตซึ่งกฎหมายระหว่างประเทศยอมรับการใช้อำนาจของรัฐ

¹⁶ *ibid.*, p.298

¹⁷ *ibid.*, PP. 380 - 381

¹⁸ *ibid.*, pp. 300 - 305 และ J.G.Starke, Introduction to International Law (London : Butterworths, 9th ed. 1984), pp.194-220; Lotika Sarkar, "The Proper Law of Crime in International Law," 11 International Comparative Law Quarterly, 446 (1962).

1. หลักอาณาเขต (territorial principle) หลักอาณาเขตเป็นหลักที่สำคัญที่สุดซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยกฎหมายระหว่างประเทศตลอดมา และโดยหลักนี้มีรัฐยอมมีอำนาจในการออกกฎหมายเหนือบุคคลหรือเหตุการณ์ หรือทรัพย์สินที่อยู่ในหรือเกิดขึ้นในอาณาเขต หลักการนี้ได้ขยายให้รวมถึงการกระทำที่มีผลแห่งการกระทำเกิดขึ้นในอาณาเขตด้วยไม่ว่าการกระทำนั้นๆ จะเกิดขึ้น ณ ที่ใด

2. หลักบุคคลหรือหลักสัญชาติ (personality หรือ nationality principle) หลักการนี้ให้อำนาจอธิปไตยของรัฐในอันที่จะบัญญัติกฎหมายให้มีผลผูกพันคนชาติของตนไม่ว่าจะอยู่ที่ใดในโลก กล่าวคือ รัฐยอมมีอำนาจที่จะออกกฎหมายกำหนดให้คนสัญชาติของตนกระทำการหรือละเว้นการกระทำบางประการได้ หลักการนี้ เรียกว่า active nationality principle นอกจากนี้หลักการนี้แล้ว ก็ยังมีหลัก passive nationality principle ที่อนุญาตให้รัฐสามารถออกกฎหมาย คุ้มครองคนชาติของตน โดยกำหนดว่าใครก็ตามที่กระทำความผิดต่อคนชาติของตนบุคคลนั้นย่อมมีความผิดแต่หลักการประการหลังนี้เป็นการขยายหลักสัญชาติออกไปมากและยังไม่เป็นที่ยอมรับมากนักในทางกฎหมายระหว่างประเทศ แต่หลักการหรือทฤษฎีนี้เริ่มเป็นที่ยอมรับมากขึ้นในกรณีอาชญากรรมร้ายแรง เช่น เกี่ยวกับการก่อการร้ายที่กระทำต่อผู้เสียหายและผู้เสียหายมีสัญชาติของรัฐนั้น

3. หลักป้องกัน (protective principle) หลักการนี้ให้อำนาจอธิปไตยของรัฐในการออกกฎหมายใช้บังคับแก่การกระทำที่มีผลกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงและเสถียรภาพของรัฐ ไม่ว่าจะการกระทำนั้นจะเกิดขึ้น ณ ที่ใด หลักการนี้เป็นที่ยอมรับตามกฎหมายระหว่างประเทศ แต่สงวนไว้ให้เฉพาะกรณีที่เป็นความผิดที่มีผลกระทบอย่างร้ายแรงเท่านั้น

4. หลักสากล (universal principle) คือ หลักที่ยอมให้รัฐทุกรัฐสามารถดำเนินการตามกฎหมายแก่ความผิดบางประเภท เช่น ความผิดฐานโจรสลัด (piracy) ความผิดฐานค้าทาส (slave trade) ไม่ว่าจะความผิดนั้นจะเกิดขึ้น ณ ที่ใด ทั้งนี้เพราะความผิดเหล่านั้นถือเป็นความผิดที่มีผลกระทบต่อสังคมนานาชาติและเป็นที่ยอมรับร่วมกันว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นความผิดสากล

ในบรรดาหลักการทั้ง 4 ที่กล่าวมาข้างต้น หลักการที่สำคัญที่สุดคือหลักอาณาเขต ซึ่งถือเป็นหลักทั่วไป ส่วนหลักการอื่นอาจกล่าวได้ว่าเป็นข้อยกเว้นที่ให้อำนาจอธิปไตยในบางกรณี อย่างไรก็ตาม มีข้อควรทำความเข้าใจว่า อำนาจอธิปไตยหรือ jurisdiction ที่กล่าวนี้เป็นอำนาจในการบัญญัติกฎหมาย (jurisdiction to prescribe) ซึ่งเป็นเพียงด้านเดียวในอำนาจของรัฐ กล่าวคือ ตามกฎหมายระหว่างประเทศสมัยใหม่ได้มีการแบ่งอำนาจของรัฐที่เกี่ยวกับกฎหมายออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. อำนาจในการบัญญัติกฎหมาย (jurisdiction to prescribe) ได้แก่ อำนาจในการกำหนดว่าพฤติกรรมอย่างไรเป็นความผิด¹⁹
2. อำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย (jurisdiction to enforce) ได้แก่ อำนาจในการบังคับใช้กฎหมายนั้น คือ อำนาจในการใช้มาตรการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย²⁰
3. อำนาจในการดำเนินคดี (jurisdiction to adjudicate) ได้แก่ อำนาจในการดำเนินคดีในชั้นศาลแก่ผู้ฝ่าฝืนกฎหมายนั้น²¹

แม้อำนาจรัฐจะครอบคลุมดังรายละเอียดข้างต้นแล้วก็ตาม แต่อำนาจในการออกกฎหมายของรัฐ (prescribe) เป็นเพียงอำนาจของรัฐอำนาจเดียวที่ได้รับการรับรองตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าจะขยายออกนอกอาณาเขตของรัฐไปได้ในบางกรณี ส่วนอำนาจในการบังคับใช้ (enforce) และดำเนินคดี (adjudicate) ยังไม่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าจะขยายวงออกไปจากดินแดนของรัฐให้แผ่ขยายได้เท่ากับอำนาจในการออกกฎหมาย²²

ตัวอย่างที่สามารถชี้ให้เห็นข้อแตกต่างของอำนาจทั้งสามได้อย่างชัดเจน ได้แก่ กรณีที่นายจอห์นชาวอเมริกัน ฆ่าคนตายในประเทศไทยแล้วหนีไปประเทศมาเลเซีย แม้ว่าเป็นที่แน่นอนว่าประเทศไทยย่อมมีอำนาจในการออกกฎหมายว่าการกระทำของนายจอห์นในประเทศไทยเป็ความผิด แต่ประเทศไทยก็ไม่สิทธิที่จะบังคับใช้กฎหมายนั้นขึ้นโดยส่งตำรวจไปจับตัวนายจอห์นที่ประเทศมาเลเซีย และศาลไทยก็ไม่สามารถที่จะดำเนินมาตรการใด ๆ ที่จะพิจารณาพิพากษาคดีนี้ เพราะตัวนายจอห์นไม่อยู่ในประเทศไทย ในกรณีดังกล่าวนี้หากประเทศไทยส่งตำรวจข้ามพรมแดนไปจับนายจอห์นในประเทศมาเลเซีย โดยไม่ได้รับความยินยอมจากรัฐบาลมาเลเซียก็อาจเกิดปัญหากระทบถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับมาเลเซีย เพราะการใช้อำนาจของไทยดังกล่าวย่อมกระทบกระเทือนต่ออำนาจอธิปไตยของมาเลเซียที่มีอยู่อย่างสมบูรณ์เหนือดินแดนของตน

¹⁹ section 402 ของ Restatement, Foreign Relations Law (1986)

²⁰ ibid. section 431.

²¹ ibid. section 441.

²² สุชาติ ไตรประสิทธิ์, ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญากับความมั่นคง

จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า อำนาจของรับในการบังคับใช้กฎหมาย และดำเนินคดีนั้น ตามกฎหมายระหว่างประเทศยังยึดถือหลักอาณาเขตเป็นหลักสำคัญและไม่มีข้อยกเว้นว่าอาจขยายออกไปได้กว้างขวางเท่ากับอำนาจในการออกกฎหมาย ดังนั้น ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม รัฐทุกรัฐจึงมีข้อจำกัดอยู่เป็นอย่างมาก เพราะไม่สามารถดำเนินการในการบังคับใช้กฎหมายและดำเนินคดีให้ล่วงเลยอาณาเขตประเทศของตนออกไป แต่บรรดาอาชญากรรมระหว่างประเทศทั้งหลายไม่มีข้อจำกัดเช่นนั้น²³

จากปัญหาพื้นฐานที่ได้อีกตัวอย่างเกี่ยวกับคนร้ายที่ทำความผิดในประเทศไทยแล้วหลบหนีไปประเทศมาเลเซีย ทำให้เรามองเห็นความจำเป็นในการที่รัฐจะต้องให้ความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี ในกรณีดังกล่าวทางเลือกที่ดีกว่าการเข้าไปจับตัวคนร้ายเอง ก็คือ การขอให้รัฐบาลของประเทศมาเลเซียส่งคนร้ายให้มารับการดำเนินคดีในประเทศไทย ทางเลือกนี้เป็นที่มาของการส่งผู้ร้ายข้ามแดน (extradition)²⁴

ด้วยเหตุนี้ นานาชาติที่สังเกตเห็นถึงประโยชน์ของวิธีการดังกล่าวจึงได้พากันให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเกี่ยวกับเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และต่อมาก็ได้มีการทำสนธิสัญญาเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนขึ้นเพื่อกำหนดขอบเขต รายละเอียดและวิธีการในการดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนในกรณีที่เกิดปัญหาตามที่ได้อีกตัวอย่างขึ้น การส่งผู้ร้ายข้ามแดนจึงเป็นความร่วมมือทางอาญาประเภทแรกที่นานาชาติประเทศร่วมตกลงกัน²⁵

1.2 วิวัฒนาการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา

การให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญาประเภทแรกได้แก่ การให้ความร่วมมือในการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยมีการทำสนธิสัญญาว่าด้วยเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไว้โดยเฉพาะ ต่อมาจึงมีความเห็นร่วมกันว่าควรมีความร่วมมือในด้านอื่น ๆ ด้วย การให้ความ

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

²⁴ เรื่องเดียวกัน.

²⁵ สนธิสัญญาเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนฉบับแรกที่ค้นพบจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ สนธิสัญญาที่พระเจ้า Ramess II ของอียิปต์ได้ลงนามในสัญญาสงบศึกกับพระเจ้า Hattusili III กษัตริย์แห่ง Hittites เมื่อ 1280 ปีก่อนคริสตกาล โปรดดู M. Cherif Bassiouni, International Extradition (New York : Oceana Publications, inc., 1987), p.6.

ร่วมมือทางอาญาประเภทอื่นปรากฏครั้งแรกในสนธิสัญญาระหว่าง Electorate of Hanover กับ Dukedom of Sachsem-Gotha มีการลงนามกันเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 1973 สนธิสัญญาฉบับนี้กล่าวถึง การให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการสอบสวนพยานหรือบุคคลอื่นๆ และการให้ความร่วมมือในการจับกุมพยานหรือบุคคลอื่นๆ ด้วย (arrest of witness or other persons) ต่อมารัฐต่างๆ ในยุโรปได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ จึงได้มีการทำสนธิสัญญาประเภทนี้กันมากขึ้น และในสนธิสัญญาได้ระบุถึงการโอนบุคคลไปยังประเทศหนึ่งเพื่อให้การเป็นพยาน หรือการให้หลักฐานกัน ความปลอดภัย (safe conduct) ของผู้ที่ถูกโอนตัว เมื่อมีการทำสนธิสัญญาในฉบับต่อๆ มา ในภายหลังจึงได้กำหนดการให้ความช่วยเหลือทางอาญามากแบบขึ้นและละเอียดขึ้น โดยกล่าวถึงการให้ความร่วมมือและช่วยเหลือกันในการจัดส่งเอกสารข้อมูลต่างๆ เพิ่มขึ้นมาจากเดิม ประเทศแรกที่มีความคิดเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา คือ ประเทศเบลเยียม โดยกล่าวถึงการให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการค้นหาพยานต่างๆ ให้แก่ประเทศที่ร้องขอ ซึ่งการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวได้ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของเบลเยียม ฉบับปี ค.ศ. 1868 (belgium extradition act of 1868) นอกจากการให้ความร่วมมือในทางอาญาจะได้ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายภายในแล้วในระยะเวลาอันนั้นได้มีการทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศเกิดขึ้นด้วยเช่นสนธิสัญญาระหว่างประเทศฝรั่งเศสกับราชอาณาจักรเวอรท์เทมเบอร์ก ในปี ค.ศ. 1853 สนธิสัญญาระหว่างเบลเยียมกับอิตาลี ในปี ค.ศ. 1869 สนธิสัญญาระหว่างเบลเยียมกับฝรั่งเศสในปี 1869 ในสนธิสัญญาเหล่านี้ได้กล่าวถึงการให้ความช่วยเหลือในการจัดส่งเอกสารด้วย (service of documents) จะเห็นได้ว่าความร่วมมือระหว่างประเทศ ในทางอาญาที่เกิดขึ้นในสมัยแรกเริ่มนั้นจะเกิดขึ้นในกลุ่มที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (civil law) ทำสนธิสัญญาตกลงที่จะให้ความร่วมมือในหมู่กันเอง ²⁶

ส่วนในกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์ (common law) การให้ความร่วมมือในทางอาญาได้เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาเดียวกัน ที่ประเทศอังกฤษได้ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ปี ค.ศ. 1870 (extradition act of 1870) แต่ได้จำกัดเฉพาะการสืบพยานเท่านั้น ยังไม่ก้าวล่วงไปถึงความช่วยเหลืออย่างอื่นที่กระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพส่วนตัวของบุคคล และได้มีประเทศในเครือจักรภพอังกฤษ เช่น แคนาดา ออสเตรเลีย อินเดีย นิวซีแลนด์ แอฟริกาใต้ ให้ความร่วมมือด้วย ทำให้แนวความคิดในเรื่องนี้แพร่หลายเข้าไปในอีกหลายประเทศ แต่ยังไม่มีการตกลงให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันข้ามกลุ่มระบบกฎหมาย ²⁷

²⁶ Heinrich Grutzner, "International Judicial Assistance and Cooperation in Criminal Matters, " In a Treatise on International Criminal Law", vo. II, ed. by M. Cherif Bassiouni and V.P. Nanda Illinois : Springfield, 1973), p. 196.

²⁷ ibid. pp. 196-197.

ต่อมาได้มีการเริ่มทดลองนำแนวทางเกี่ยวกับความยุติธรรมทางอาญาในระดับระหว่างประเทศมาใช้ โดยมีการประชุมสัมมนาต่อเนื่องกันหลายครั้งในยุโรป ครั้งที่สำคัญที่สุดคือ การประชุมสภาว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ครั้งที่ 1 (First International Congress on the Prevention and Repression of Crime) ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงลอนดอนในปี ค.ศ. 1872 ในการประชุมได้มีการแลกเปลี่ยนแนวความคิดและประสบการณ์เกี่ยวกับวิธีการของระบบยุติธรรมทางอาญา หัวข้อการประชุมว่าด้วยเรื่องการบริหารเรือนจำที่เหมาะสม ทางเลือกอื่นนอกจากการจำคุก การฟื้นฟูช่วยเหลือให้ผู้ต้องโทษทางอาญากลับเข้าดำรงชีพในสังคม การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชน สนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน และการปราบปรามนายทุนทางอาชญากรรม จะเห็นได้ว่าในระยะหลังที่ผ่านมากฎหมายเกี่ยวกับความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศได้มีวิวัฒนาการอย่างรวดเร็ว เมื่อมีการทำสนธิสัญญาเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนก็จะมีความร่วมมือด้านอื่นแทรกอยู่ด้วยเสมอ นอกจากนี้การทำสนธิสัญญาในเรื่องความร่วมมือทางอาญา ก็ได้ขยายออกสู่ระดับพหุภาคี (Multilateral Agreements) เช่น ในปี ค.ศ. 1962 ได้มีการลงนามในสนธิสัญญาว่าด้วย " การส่งผู้ร้ายข้ามแดน และความช่วยเหลือทางการศาลเกี่ยวกับกฎหมาย " (Treaty Concerning the Extradition and Judicial Assistance in Criminal Matters) ระหว่างประเทศเบลเยียม ลักเซมเบิร์กและเนเธอร์แลนด์ เป็นต้น²⁸

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาในระยะเริ่มต้นนั้น ได้คัดค้านการให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันในทางอาญาเป็นอย่างมาก โดยแสดงออกอย่างชัดเจนในการคัดค้านข้อตกลงแบบพหุภาคี ว่าด้วยการช่วยเหลือทางการศาลที่ออกโดยองค์การสันนิบาตชาติ แต่หลังจากปี ค.ศ. 1948 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เริ่มเปลี่ยนท่าที และหันมาให้ความสนใจในเรื่องนี้อย่างจริงจังจึงขึ้นมีการแก้ไขประมวลกฎหมายว่าด้วยการศาลสหพันธรัฐ ในปี ค.ศ. 1949 ให้รวมถึงการให้ความช่วยเหลือทางอาญาด้วย และกฎหมายภายในของแต่ละมลรัฐก็เริ่มยอมรับแนวความคิดนี้ โดยยอมรับบังคับใช้ Uniform Foreign Deposition Act ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบพยานแทนศาลต่างประเทศในคดีอาญา แนวความคิดเรื่องความร่วมมือกันระหว่างประเทศในทางอาญา ได้รับการสนับสนุนอย่างมากในปี ค.ศ. 1950²⁹ เนื่องจากประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาได้ให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง โดยแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือ ระหว่างประเทศทางการศาลขึ้นโดยเฉพาะ และคณะกรรมการได้นำเสนอร่างการให้ความช่วยเหลือ ทางศาลทั้งทางแพ่ง และทางอาญา ในปี ค.ศ. 1961 ซึ่งร่าง

²⁸ ibid.

²⁹ H.L.Jones, "International Judicial Assistance: Procedural Choices and a Program for Reform," 62 Yale L.J. (1952 - 1953) : p.515, 553. Ibid, p.517.

กฎหมายดังกล่าวได้รับการยอมรับ เป็นอย่างดี จึงได้มีการแก้ไขกฎหมายภายในเกี่ยวกับเรื่องนี้ ที่มีอยู่เดิมให้สอดคล้องกับร่างของ คณะกรรมการ จากร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวทำให้ประเทศ สหรัฐอเมริกากลายเป็นประเทศที่มีบทบาทมากที่สุดในเรื่องการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศ ในทางอาญา อีกทั้งยังได้เผยแพร่แนวความคิดนี้ออกไปอีกและได้พยายามเจรจาจะทำสนธิสัญญา ความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา อีกทั้งยังได้เผยแพร่แนวความคิดนี้ออกไปอีก และได้ พยายามเจรจาทำสนธิสัญญาความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญากับประเทศต่าง ๆ ทั้งใน ระดับทวิภาคี และพหุภาคี ซึ่งการทำสนธิสัญญาแบบพหุภาคีประเทศสหรัฐอเมริกาได้สนับสนุน ผ่านทางองค์การสหประชาชาติ³⁰

หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงและองค์การสหประชาชาติได้ถูกตั้งขึ้นมาแทน องค์การสันนิบาตชาติที่ถูกยกเลิกไป องค์การสหประชาชาติจึงได้รับมอบหมายภาระหน้าที่ในด้าน ต่าง ๆ มากมายรวมถึงขอบข่ายงานต่าง ๆ ที่องค์การสหประชาชาติให้ความสำคัญโดยเฉพาะงาน ที่เกี่ยวกับอาชญากรรมและควบคุมอาชญากรรม จึงได้เริ่มจัดทำมาตรการขั้นพื้นฐานที่ประเทศ ต่าง ๆ จะได้ใช้เปรียบเทียบเป็นหลักกับความยุติธรรมทางอาญาของประเทศตน ทั้งในด้าน การยอมรับ นับถือในสิทธิมนุษยชนและในด้านการพัฒนาประสิทธิภาพในการควบคุมอาชญากรรม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว องค์การสหประชาชาติจึงได้จัดทำสนธิสัญญามาตรฐาน (model treaty) เกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาในด้านต่าง ๆ ขึ้น และการร่างสนธิสัญญา มาตรฐาน เหล่านี้เริ่มมาจากการประชุมองค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม และดูแลผู้กระทำผิดครั้งที่ 7 (Seventh United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders)³¹ ในการประชุมครั้งนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหา และกำหนดกลยุทธ์วิธีการในการแก้ปัญหาอาชญากรรมระหว่างประเทศ หลักการในสนธิสัญญา มาตรฐานขององค์การ สหประชาชาติ มีลักษณะยืดหยุ่นเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ มีโอกาสตัดสินใจว่าจะรับหลักการได้หรือไม่โดยเฉพาะหลักการสำคัญที่อาจเกิดปัญหาทางกฎหมาย หรือทางปฏิบัติ เพื่อที่ประเทศเหล่านั้นจะได้ร่วมลงนามต่อไป

1.3 ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา

ถึงแม้ว่าประเทศต่าง ๆ ได้มองเห็นความจำเป็นที่จะต้องให้ความร่วมมือทางอาญา ระหว่างประเทศต่อกันก็ตาม แต่ความร่วมมือดังกล่าวนี้ก็ยังมีปัญหาอุปสรรคอยู่หลายประการ เช่น ปัญหาความแตกต่างกันของระบบกฎหมาย ปัญหาความแตกต่างกันของกฎหมายสาระ

³⁰ Ibid, P.517.

³¹ United Nation, op.cit. supra., note. 28.

บัญญัติปัญหาของความแตกต่างของขอบเขตและวิธีการให้ความช่วยเหลือตลอดจนปัญหาความล่าช้าของกระบวนการในการให้ความช่วยเหลือ และที่สำคัญที่สุดคือปัญหาเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ประเทศต่าง ๆ ได้พยายามที่จะแก้ไขปรับปรุงเพื่อที่จะให้ความร่วมมือระหว่างประเทศได้ดำเนินไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ

1.3.1 ปัญหาความแตกต่างกันของระบบกฎหมาย

ปัญหาความแตกต่างกันของระบบกฎหมายเป็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ เพราะจะทำให้หลาย ๆ ประเทศลังเลใจ และไม่แน่ใจที่จะให้ความช่วยเหลือในการดำเนินคดีอาญาแก่ประเทศอื่น ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายวิธีสบัญญัติจะมีวิธีการและกระบวนการแตกต่างกัน ระบบกฎหมายที่แตกต่างกันทำให้ปรัชญาและวิธีการในการดำเนินคดีอาญาแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย civil law และประเทศคอมมอนลอว์ (common law) จะมีความแตกต่างกันมากอย่างชัดเจน ประเทศที่ใช้ระบบ civil law จะมีกระบวนการพิจารณาความอาญาตามระบบไต่สวน (Inquisitorial system) อันเป็นระบบที่รัฐมีหน้าที่ค้นหาความจริงในคดี ผู้พิพากษาจะมีบทบาทสำคัญในการพิจารณาคดีจะเป็นผู้เข้าไปค้นหาความจริงในคดีเอง มีอำนาจที่จะสืบพยานและงัดสืบพยานได้ ส่วนประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย (common law) จะมีกระบวนการพิจารณาความอาญาตามระบบกล่าวหา (accusatorial or adversary system) อันเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาที่ผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาต้องต่อสู้กันโดยมีศาลเป็นผู้ตัดสิน แต่ไม่มีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานหรือสืบพยานเพิ่มเติม จากความแตกต่างดังกล่าวนี้ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ไม่ค่อยให้ความร่วมมือกันในอดีตที่ผ่านมา เพราะมีปัญหาว่าองค์กรใดจะมีบทบาทในเรื่องนี้ และมีปัญหาเรื่องกฎหมายของรัฐ³²

1.2.2 ปัญหาความแตกต่างกันของกฎหมายสารະบัญญัติ

ความแตกต่างกันของกฎหมายสารະบัญญัติเป็นอุปสรรคอีกอย่างหนึ่งของความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา ในสนธิสัญญาเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้มีการบัญญัติถึงหลัก Double Criminality หรือ Dual Criminality เอาไว้ ซึ่งก็เป็นหลักที่สืบเนื่องมาจากความแตกต่างกันของกฎหมายสารະบัญญัติ ตามหลัก Double Criminality ความผิดที่รัฐ

³² สุชาติ ไตรประสิทธิ์, "ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญากับความมั่นคงแห่งชาติ", หน้า 22.

ผู้รับคำร้องขอจะดำเนินการส่งผู้ร้ายข้ามแดนให้ต้องเป็นความผิดทางอาญาทั้งในประเทศผู้ร้องขอ และในประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือ โดยหลักการนี้เห็นได้ว่าการดำเนินการกระบวนการในทางอาญา เป็นเรื่องที่กระทบกระเทือนถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลการจะรับช่วยเหลือดำเนินการให้จึงจำเป็นต้องเลือกดำเนินการเฉพาะคำร้องขอที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นความผิดทางอาญาในรัฐผู้รับคำร้องขอด้วยเท่านั้น

เหตุผลสนับสนุนหลักการนี้อีกอย่างหนึ่ง ก็คือ หลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ (reciprocity) เพราะในการให้ความร่วมมือ รัฐที่ให้ความร่วมมือควรจะได้รับความร่วมมือในลักษณะเดียวกัน จากรัฐที่ร้องขอ หากการกระทำผิดที่ได้รับการร้องขอไม่เป็นความผิดในรัฐที่ได้รับการร้องขอแล้ว รัฐนั้น ๆ ย่อมไม่สามารถร้องขอให้ดำเนินการในลักษณะเดียวกันได้

หลัก double criminality ก่อให้เกิดอุปสรรคพอสมควรในทางปฏิบัติเพราะรัฐผู้รับคำร้องขอจะต้องพิจารณาใน "เนื้อหา" ของความผิดที่เป็นมูลแห่งการร้องขอทุกๆ เรื่อง โดยจะต้องวินิจฉัยว่า การกระทำนั้นเป็นความผิดในรัฐผู้รับคำร้องขอหรือไม่ ซึ่งการพิจารณาเช่นนี้ เป็นเรื่องยากลำบากพอสมควรเพราะองค์ประกอบของความผิดทางอาญาของแต่ละประเทศย่อมแตกต่างกันไปโดยเฉพาะในกรณีเกี่ยวกับความผิด เช่น ฉ้อโกง หรือความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือความผิดเกี่ยวกับการจรจร หรือความผิดตามระเบียบข้อบังคับ เหล่านี้เป็นเรื่องที่ยังวินิจฉัยได้ยากว่าจะจะเป็นความผิดในรัฐที่รับคำร้องขอหรือไม่³³

1.3.3 ปัญหาของความแตกต่างของขอบเขต และวิธีการให้ความช่วยเหลือ

ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่สำคัญอีกปัญหาหนึ่ง สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา เช่นนี้ขึ้นก็เพราะความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา เพื่อจะมีวิวัฒนาการมาได้ไม่มากนัก สนธิสัญญาเกี่ยวกับเรื่องนี้มักจะมีลักษณะเป็นสนธิสัญญาแบบทวิภาคี ขอบเขตของการให้ความร่วมมือและวิธีการในการให้ความร่วมมือจึงแตกต่างกันไปไม่มีความเป็นเอกภาพ

วิธีการที่เป็นที่นิยมกันมากวิธีหนึ่งในการติดต่อขอความช่วยเหลือในทางอาญา ก็คือ หนังสือขอความร่วมมือระหว่างประเทศ (letters rogatory) ได้แก่ หนังสือที่ศาลประเทศผู้รับการร้องขอโดยตรง ศาลของประเทศผู้ได้รับการร้องขอ เมื่อได้รับหนังสือขอความช่วยเหลือ ก็จะพิจารณาว่าจะให้ความช่วยเหลือหรือไม่อย่างไร ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่าจะดำเนินการ

³³ Grutzner, op.cit. Supra, note 10, p.221

ช่วยเหลือก็จะดำเนินการไปโดยใช้กระบวนการทางกฎหมายของตน เนื่องจากไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศมาก่อน การขอความช่วยเหลือโดยวิธีนี้ศาลของประเทศผู้รับคำร้องขอจึงไม่มีความผูกพันตามกฎหมายที่จะต้องให้ความช่วยเหลือ การที่จะให้ความช่วยเหลือหรือไม่อย่างไรจึงเป็นดุลพินิจเด็ดขาดของศาลโดยขึ้นอยู่กับทัศนคติของศาล ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผู้ร้องขอกับประเทศผู้ร้องขอ ซึ่งโดยมากดุลพินิจในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือหรือไม่จึงนิยมใช้หลักไมตรีจิต (comity) และหลักถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติ (reciprocity) ³⁴

การขอความช่วยเหลือโดยวิธี letters rogatory ยังมีข้อจำกัดที่ว่าถ้าเป็นการขอไปยังศาลประเทศคอมมอนลอร์แล้ว จะขอความช่วยเหลือได้เฉพาะเมื่อเรื่องมาถึงศาลแล้วเท่านั้น เพราะศาลของประเทศคอมมอนลอร์จะไม่ได้ดำเนินการในชั้นสอบสวนให้ ซึ่งเป็นเรื่องที่มีสาเหตุสืบเนื่องมาจากความแตกต่างของวิธีพิจารณาความอาญาของทั้งสองระบบดังได้กล่าวมาแล้ว

นอกจากวิธี letters rogatory การขอความช่วยเหลือในอดีตก็อาจทำได้โดยหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมขอความร่วมมือระหว่างกันโดยวิธีทางการทูต ซึ่งก็ต้องอาศัยหลักไมตรีจิตและหลักถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติ โดยไม่มีข้อบังคับให้ประเทศผู้รับคำร้องขอต้องดำเนินการให้ นอกจากนั้นก็ยังไม่มีการกำหนดขอบเขตความร่วมมือและวิธีการให้ความร่วมมือที่เป็นเอกภาพการขอความร่วมมือและการให้ความร่วมมือจึงมีลักษณะเช่นเดียวกับวิธี letters rogatory คือ มีการพิจารณาเป็นรายกรณีไป

แม้ในภายหลังจะปรากฏว่า ได้มีการแพร่หลายของสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญามากขึ้น แต่ขอบเขตและวิธีการยังไม่มีความเป็นเอกภาพเท่าใดนัก และยังไม่มียุทธวิธีแบบและวิธีการที่แน่นอน ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาเพิ่งจะมีความเป็นเอกภาพในขอบเขตและวิธีการก็ต่อเมื่อสหรัฐอเมริกา ผลักดันให้เกิดความตกลงในระดับทวีภาคีและพหุภาคี เมื่อสองทศวรรษที่ผ่านมา ดังได้กล่าวมาแล้วทั้งสิ้น

1.3.4 ปัญหาความล่าช้าของกระบวนการในการให้ความช่วยเหลือ

ปัญหาความล่าช้าของกระบวนการในการให้ความช่วยเหลือนับเป็นปัญหา

³⁴ สุชาติ ไตรประสิทธิ์, "ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญากับความมั่นคงแห่งชาติ", หน้า 22.

ที่สำคัญปัญหาหนึ่ง ทั้งนี้เพราะการดำเนินการคืออาญาต้องการความฉับไวและรวดเร็ว การติดต่อโดยวิธีทางการทูต (diplomatic channel) เป็นการติดต่อที่ใช้เวลามากเพราะกระบวนการในการติดต่อต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ มากมาย ตัวอย่าง เช่น หากเจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการหรือศาลไทยต้องการจะได้พยานหลักฐานชิ้นหนึ่งจากต่างประเทศ ตำรวจ อัยการ หรือศาล จะต้องติดต่อไปยังกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศเมื่อได้รับเรื่องแล้วจะส่งเรื่องไปยังสถานเอกอัครราชทูต หรือสถานกงสุลไทยที่อยู่ในประเทศนั้น จากนั้นสถานเอกอัครราชทูต หรือสถานกงสุลจะติดต่อไปยังกระทรวงการต่างประเทศของประเทศนั้น ซึ่งจะเป็นผู้ส่งเรื่องต่อไปยังเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการดำเนินการตามที่ร้องขออีกทีหนึ่ง เมื่อดำเนินการหรือไม่ดำเนินการหรือไม่ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดแล้วก็จะส่งเรื่องป้อนกลับตามสายงานเดิมอีกครั้งจากการที่มีหลายขั้นตอนมากมายทำให้บางครั้งจะต้องใช้เวลาเป็นแรมปีจึงจะได้เอกสารหรือพยานหลักฐานที่ต้องการ

ส่วนการขอความช่วยเหลือโดยวิธี letters rogatory นั้น แม้ในบางประเทศจะเป็นการติดต่อระหว่างศาลกับศาลโดยตรงแต่ก็ยังเป็นวิธีที่ต้องใช้เวลามาก เพราะการขอต้องมาร้องขอที่ศาลซึ่งจะส่งเรื่องต่อไปยังศาลต่างประเทศ เมื่อศาลต่างประเทศได้รับเรื่องแล้ว ก็ไม่มีหลักเกณฑ์ข้อบังคับที่แน่นอนว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร นอกจากนั้น การดำเนินการของศาลต่างประเทศอาจจะล่าช้าไปอีก หากผู้มีส่วนได้เสียคัดค้านการขอความช่วยเหลืออย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติวิธี letters rogatory นี้มักจะกระทำโดยวิธีทางการทูตซึ่งก็เป็นวิธีที่ล่าช้าดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

1.3.5 ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย

ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา ทั้งนี้เพราะอำนาจอธิปไตยเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นรัฐตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายระหว่างประเทศ จากการมีอำนาจอธิปไตยนี้ทำให้รัฐต่างๆสามารถใช้อำนาจภายในเขตรัฐได้ โดยถือเป็นสิทธิเด็ดขาดของรัฐที่จะใช้ดุลพินิจของตน เช่น อำนาจในการบัญญัติกฎหมายใช้บังคับภายในรัฐ อำนาจในการจัดระเบียบบริหารองค์กรต่าง ๆ ของรัฐเพื่อความคงอยู่ของรัฐ และรัฐสามารถที่จะแสดงถึงอำนาจเหล่านี้ของตนในดินแดนของรัฐอื่นหรือในองค์กรระหว่างประเทศได้ โดยที่รัฐอื่นไม่อาจจะละเมิดหรือขัดขวางการใช้สิทธิดังกล่าวได้ กล่าวคือ อำนาจอธิปไตยทุกชนิดเป็นของชาติ องค์กรใดหรือบุคคลใดจะใช้อำนาจหน้าที่ที่ไม่ได้ มาจากชาติหาได้ไม่ การที่ sieyes ตั้งทฤษฎีนี้ขึ้นก็เพียงเพื่อต้องการไม่ให้ประชาชนอ้างสิทธิความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยเรียกร่องหรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดโดยเสรีมากเกินไป ³⁵

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า

ถึงแม้ว่ารัฐต่าง ๆ จะพิจารณาเห็นแล้วว่าความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามอาชญากรรมมีผลดีและมีควมจำเป็นที่จะต้องสนับสนุนและพัฒนาความร่วมมือต่อไป แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาในเรื่องดังกล่าวไม่สามารถก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีอุปสรรคในหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่ทุกประเทศต่างหวงแหน และทุกประเทศต่างก็ไม่ต้องการให้ถูกแทรกแซงเรื่องภายในประเทศ อีกทั้งยังมีความหวาดระแวงในเจตนาของแต่ละฝ่าย หลักที่เป็นอุปสรรคในเรื่องความร่วมมือได้แก่ หลักอำนาจอธิปไตย (soverignty)

รัฐมักอ้างเขตอำนาจภายในของตน เพื่อปฏิเสธเขตอำนาจของรัฐอื่น รวมทั้งการเข้าแทรกแซงของบรรดารัฐอื่นโดยอาศัยหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ทำให้เกิดภาวะอนาธิปไตยของสังคมระหว่างประเทศขึ้น ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐต่าง ๆ ก็เริ่มเห็นความสำคัญที่จะจำกัดขอบเขตของการใช้อำนาจรัฐขึ้นโดยเห็นว่าการใช้สิทธิใด ๆ ก็ตามที่อยู่ในดุลพินิจของรัฐจะต้องถูกจำกัดโดยหน้าที่ของรัฐนั้น และจะต้องเคารพสิทธิของรัฐอื่น ๆ ด้วย กล่าวคือ อำนาจอธิปไตยของรัฐจึงถูกจำกัดโดยหลักของ กฎหมายระหว่างประเทศ

ข้อจำกัดการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐอีกประการหนึ่ง คือ รัฐจะปฏิเสธเขตอำนาจศาลระหว่างประเทศโดยอ้างเขตอำนาจภายในของตนเองไม่ได้ ถ้าหากข้อพิพาทที่เกิดขึ้นมาจากการตีความหรือการใช้สนธิสัญญาที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องเขตอำนาจภายในของรัฐ เนื่องจากการตีความสนธิสัญญาเป็นเรื่องของกฎหมายระหว่างและอยู่ในเขตอำนาจของศาลระหว่างประเทศ

ปัจจุบันนักนิติศาสตร์ระหว่างประเทศได้จำแนกเขตอำนาจของรัฐออกเป็นเขต อำนาจรัฐเหนือดินแดนของตน (territorial jurisdiction) และเขตอำนาจรัฐเหนือบุคคลของตนต่อมาได้เพิ่มเขตอำนาจสากลขึ้น³⁶ เพราะบางครั้งรัฐมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในการปราบปรามการกระทำ ที่เป็นภัยต่อความสงบสุขของสังคมระหว่างประเทศ เช่น การก่ออาชญากรรมระหว่างประเทศและขณะนี้ประเทศต่าง ๆ ได้เห็นความสำคัญของการร่วมมือกันในการปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศต่าง ๆ มากขึ้น โดยมีการทำสนธิสัญญาต่าง ๆ เพื่อให้การปราบปรามมีประสิทธิภาพ เช่น สนธิสัญญาการส่งผู้ร้ายข้ามแดน สนธิสัญญามาตรฐานเกี่ยวกับการโอนกระบวนการพิจารณาทางอาญา เป็นต้น

³⁶ วรพจน์ วิศรุตพิชญ และจตุรนต์ ศิระวัฒน์, "อำนาจอธิปไตยกับกฎหมายระหว่างประเทศ โดย Lugius Wildhaber", วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 16 ฉบับที่ 14 หน้า 152

การที่ประเทศต่าง ๆ จะให้ความร่วมมือกันดำเนินการปราบปรามอาชญากรรมต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องยอมลดอำนาจอธิปไตยของตนเองลงและพยายามหามาตรการต่าง ๆ ที่ช่วยผ่อนปรนและต่างตอบแทนกันและกันให้มากขึ้น

แม้ว่าประเทศต่าง ๆ จะมีความหวงแหนในอำนาจอธิปไตยมากเพียงใดก็ตามแต่เพื่อให้อำนาจอธิปไตยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องยอมผ่อนปรนอำนาจอธิปไตยดังกล่าว และหลักที่นำมาใช้ผ่อนปรนอำนาจอธิปไตย ได้แก่ หลักต่างตอบแทน (reciprocity) และหลักอรรถาศัยไมตรี (comity)

หลัก reciprocity และหลัก comity

หลัก Reciprocity คือ หลักต่างตอบแทน รัฐจะยอมบังคับให้ตามคำร้องขอของรัฐอื่นต่อเมื่ออีกรัฐหนึ่งยอมปฏิบัติเช่นเดียวกัน ซึ่งตามหลักเกณฑ์รัฐต่าง ๆ จะมีข้อผูกมัดกันตามกฎหมาย (legal obligation) หรือไม่ก็ได้ กล่าวคือ เมื่อรัฐหนึ่งมีสิทธิที่จะดำเนินการ รัฐอื่น ๆ ก็มีหน้าที่ที่จะต้องเคารพในสิทธินั้นอย่างไรก็ตามการที่รัฐต่าง ๆ ยอมรับในหลักการต่างตอบแทนนี้ เนื่องจากแต่ละรัฐหวังผลตอบแทนที่จะได้กลับมาจากอีกรัฐหนึ่ง³⁷

นอกจากหลักเรื่องต่างตอบแทนแล้ว ยังมีหลักการอื่นอีกที่สามารถทำให้รัฐต่าง ๆ ร่วมมือกันในการปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศ หลักดังกล่าวได้แก่ หลัก comity

หลัก comity คือ หลักอรรถาศัยไมตรี ได้แก่ วิธีปฏิบัติที่เน้นความร่วมมือระหว่างรัฐเพื่อที่จะถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกันในเรื่องที่เกี่ยวกับฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติและตุลาการ เช่น การส่งผู้ร้ายข้ามแดน การให้เอกสิทธิทางการทูต และการยอมรับเอกสารหรือการตัดสินใจทางศาลของกันและกันหลักการนี้เป็นหลักการที่รัฐหนึ่งให้กับอีกรัฐหนึ่งโดยไม่หวังผลตอบแทน โดยที่รัฐมองเห็นประโยชน์ร่วมกันในการที่รัฐลดอำนาจอธิปไตยของตนเองลง ซึ่งหลักการนี้รัฐจะไม่มีข้อผูกมัดตามกฎหมาย (legal obligation) เป็นตัวบังคับ³⁸

³⁷ สถิตย์ เล็งไธสง. "การบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศตามกฎหมายไทย", จดพท 2 เล่มที่ 2 ปีที่ 31 (มีนาคม - เมษายน 2527) : หน้า 84

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

จากหลักการดังกล่าวทั้ง 2 หลักจะเห็นได้ว่า รัฐอื่นไม่สามารถบังคับให้รัฐใดรัฐหนึ่งผูกมัดตนเองในการกระทำใด ๆ รัฐแต่ละรัฐยังคงมีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเองอย่างเต็มที่ หลักการดังกล่าวเกิดจากความสมัครใจของแต่ละรัฐที่จะยอมจำกัดอำนาจของตนเองลง (self limitation) ซึ่งอาจเกิดจากการที่รัฐ เห็นเห็นผลประโยชน์ในการร่วมมือกันระหว่างรัฐต่าง ๆ

สนธิสัญญาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถปราบปรามอาชญากรรมให้มีประสิทธิภาพได้เนื่องจากยังไม่สามารถตัดผลกำไรซึ่งเป็นแรงจูงใจของผู้ประกอบอาชญากรรมได้ ดังนั้นประเทศต่าง ๆ จึงได้พยายามที่จะคิดหาวิธีตัดแรงจูงใจดังกล่าว และเห็นว่าการรับทรัพย์สินของผู้ประกอบอาชญากรรม เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถปราบปรามการกระทำผิดอย่างได้ผล จึงได้ริเริ่มให้มีการบัญญัติเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศในการรับทรัพย์สินของผู้กระทำผิดไว้ในสนธิสัญญาต่าง ๆ เกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามอาชญากรรม

ในกฎหมายระหว่างประเทศ รัฐจะใช้บรรดาอำนาจทางกฎหมายทั้งหลายของตนเพื่อประโยชน์ภายในของรัฐ และเพื่อกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนในสังคมนระหว่างประเทศซึ่งอาจพิจารณาได้ดังนี้

ก. การใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ภายในรัฐ

รัฐต่าง ๆ สามารถใช้อำนาจของรัฐภายในเขตอำนาจของตนโดยถือเป็นสิทธิเด็ดขาดของรัฐ ที่จะใช้ดุลพินิจของตนเอง เช่น การตรากฎหมายภายใน การจัดระเบียบบริหารองค์กรต่าง ๆ ของรัฐ และรัฐสามารถที่จะแสดงออกถึงอำนาจเหล่านี้ของตนในดินแดนของรัฐอื่น หรือในองค์กรระหว่างประเทศได้โดยที่รัฐอื่นไม่อาจจะละเมิดหรือขัดขวางการใช้สิทธิดังกล่าวได้

ข. การใช้อำนาจเพื่อกำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนในสังคมนระหว่างประเทศ

ในกฎหมายระหว่างประเทศการค้าและการต่าง ๆ ทั้งหมด คือ รัฐแต่เพียงผู้เดียว รัฐจึงเป็นผู้สร้างอำนาจอธิปไตยของตนและการใช้อำนาจดังกล่าวนั้นมีข้อจำกัดอยู่ที่อำนาจอธิปไตยนั้นจะมีผลสมบูรณ์ต่อเมื่อได้รับการยอมรับจากรัฐอื่น และไม่ขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ การใช้อำนาจของรัฐในสังคมนระหว่างประเทศอาจทำได้โดย

- การใช้อำนาจอธิปไตยร่วมกัน รัฐอาจทำความตกลงระหว่างประเทศเพื่อจำกัดหรือ

เพื่อขยายเขตอำนาจอธิปไตยของคู่สัญญาออกไปนอกดินแดนของตน โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องซึ่งโดยปกติแล้วรัฐใดรัฐหนึ่งอาจไม่มีเขตอำนาจเค็ดชขาด

- การใช้อำนาจอธิปไตยเพียงฝ่ายเดียว เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ทดแทนช่องว่างในกฎหมายระหว่างประเทศ การกระทำแต่เพียงฝ่ายเดียวของรัฐอาจกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีระหว่างประเทศขึ้นมาได้ หากมีองค์ประกอบครบตามที่กฎหมายระหว่างประเทศบัญญัติไว้

ประเทศไทยได้มีความร่วมมือทางอาญากับประเทศอื่น กรณีแรก คือ กรณีส่งผู้ร้ายข้ามแดน ซึ่งประเทศไทยทำสนธิสัญญากับประเทศสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เบลเยียม นอกจากนี้ยังได้มีความร่วมมือทางอาญาทางด้านอื่นอีก เช่น การขอให้ช่วยสืบพยานบุคคล หรือสอบปากคำบุคคลที่อยู่ในประเทศอื่น การให้จัดหาเอกสารหรือพยานหลักฐาน การขอให้ค้นและยึดต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ได้มีความตกลงอย่างเป็นทางการกับต่างประเทศแต่อย่างใด และไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะในเรื่องนี้ด้วย หากต้องการให้ต่างประเทศดำเนินการเรื่องใดให้ก็ต้องปฏิบัติตามหลักทั่วไปแห่งกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งนี้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 34³⁹ โดยนำเอามาตรานี้มาปรับใช้กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 หลักทั่วไปแห่งกฎหมายระหว่างประเทศก็คือ หลักไมตรีจิตระหว่างประเทศ (comity) หลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติ (reciprocity) และหลักความยุติธรรม (justice)⁴⁰ นั่นเอง การคว่ำบาตร กระบวนพิจารณาต่าง ๆ ใช้วิธีดำเนินการวิธีทางการทูตซึ่งเป็นวิธีที่ต้องดำเนินการหลายขั้นตอน กล่าวคือหากศาลไทยประสงค์จะร้องขอให้เจ้าหน้าที่ในต่างประเทศดำเนินการพิจารณาให้จะต้องทำคำร้องขอส่งไปยังกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรมจะส่งคำร้องขอต่อไปยังกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศจะส่งคำร้องขอไปยังกระทรวงการต่างประเทศของ ประเทศที่ศาลไทยประสงค์จะร้องขอโดยผ่านทางสถานทูตไทยจากนั้น กระทรวงการต่างประเทศ ของประเทศนั้นจึงส่งคำร้องขอไปยัง กระทรวงยุติธรรมซึ่งจะเป็นผู้ส่งต่อไปให้ศาลของประเทศนั้นอีกทีหนึ่ง และเมื่อศาลต่างประเทศได้ดำเนินการพิจารณาไปแล้วหรือไม่อย่างไร ก็จะส่งเรื่องย้อนกลับมาด้วยวิธีทางเดิม ซึ่งแต่ละเรื่องใช้เวลาเป็นแรมปี⁴¹

³⁹ สรรเสริญ ไกรจิตติ. ความร่วมมือทางการศาลกับต่างประเทศ. วารสาร กฎหมาย, ฉบับที่ 3 ปีที่ 8 (กุมภาพันธ์ 2527) หน้า 31-32 และสำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทางการศาลโดยทั่วไป โปรดดู Akrawit Sumawong, "Judicial Assistance Rendered and Sought by Thailand", วารสารนิติศาสตร์, ฉบับที่ 1 ปีที่ 10 (2526) หน้า 172.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 32.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 32 - 33.

ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาอีกประเภทหนึ่งที่ประเทศไทยเข้าร่วมมาเป็นเวลานานแล้ว ก็คือ ความร่วมมือในระดับเจ้าหน้าที่เบื้องต้นในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งไม่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีในศาลและการบังคับใช้กฎหมายโดยเป็นความร่วมมือระหว่างกัน ภายใต้กรอบของ " องค์การตำรวจสากล " (international police organization) หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า INTERPOL⁴² ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การตำรวจสากล เมื่อปี พ.ศ. 2494 โดยเข้าเป็นสมาชิกประเทศที่ 135 องค์การตำรวจสากลทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการติดต่อประสานงาน แลกเปลี่ยนข่าวสาร และให้ความร่วมมือระหว่างกัน ในการต่อต้านป้องกัน และปราบปรามการประกอบอาชญากรรมในหมู่ประเทศสมาชิก

ประเทศไทยได้ก่อตั้งสำนักงานแห่งชาติ (national central bureau) ขึ้นที่กองการต่างประเทศ กรมตำรวจ เมื่อ พ.ศ. 2499 เพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานกับสำนักงานใหญ่ขององค์การตำรวจสากลและสำนักงานติดต่อประสานงานขององค์การตำรวจสากลประจำประเทศต่าง ๆ เนื่องจากการประสานงานกับองค์การตำรวจสากลเป็นไปอย่างได้ผลดี องค์การตำรวจสากลจึงได้จัดตั้งสำนักงานองค์การตำรวจสากลประจำภาพพื้นเอเชียอาคเนย์ขึ้นที่กรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. 2530⁴³ อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือทางอาญาขององค์การตำรวจสากลเป็นแต่เพียงความร่วมมือในระดับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารและวิทยาการต่าง ๆ โดยไม่มีข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรในหมู่ประเทศสมาชิก ขอบเขตของความร่วมมือจึงอยู่ในวงจำกัดแต่การแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารตลอดจนเทคนิคและวิธีการในการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมเท่านั้น ไม่รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายอาญาแต่อย่างใด

ปัจจุบันปัญหาอาชญากรรมระหว่างประเทศที่ทวีความรุนแรงและความสลับซับซ้อนมากขึ้นทำให้ประเทศไทยตระหนักถึงความจำเป็นในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา โดยพยายามที่จะลดขั้นตอนความยุ่งยากในการติดต่อโดยวิธีทางทางการทูตแบบเดิม และกำหนดขอบเขต ประเภทของความร่วมมือ และองค์กรที่จะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการให้ความร่วมมือให้ชัดเจนเช่นเดียวกับที่ได้เคยดำเนินการในทางด้านคดีแพ่งกับประเทศอินโดนีเซียและฝรั่งเศสมาแล้ว ดังนั้น เมื่อได้รับการทาบทามจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาถึงความเป็นไปได้ในการเจรจาเรื่องนี้ในปี พ.ศ. 2526 รัฐบาลไทยจึงตกลงเข้าร่วมเจรจากับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา

⁴² ประเสริฐ เมฆมณี, ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, 2535) หน้า 72 - 76.

⁴³ รายงานพิเศษ, ศูนย์ตำรวจสากลกรุงเทพฯ สยบทรชนข้ามชาติ, ใน สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์, ปีที่ 33 ฉบับที่ 27 (21-27 ธันวาคม 2529): หน้า 24-27.

และในที่สุด เมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2529 ก็ได้มีการลงนามในสนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา (Treaty Between the Kingdom of Thailand and the United States on Mutual Assistance in Criminal Matters) โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทย (พลอากาศเอกสิทธิ เศรษฐศิลา) และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมสหรัฐอเมริกา (Mr. Edwin Meese III) ที่กรุงเทพมหานคร สนธิสัญญานี้ นับเป็นสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือทางอาญาในลักษณะเช่นนี้ฉบับแรกของประเทศไทย⁴⁴

สนธิสัญญาที่ไทยทำกับสหรัฐอเมริกาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญานี้ เป็นการช่วยเหลือกันระหว่างหน่วยงานของรัฐในกระบวนการยุติธรรมเท่านั้น ไม่มีวัตถุประสงค์จะให้ความช่วยเหลือแก่เอกชนแต่อย่างใด สนธิสัญญาได้กำหนดขอบเขตการให้ความช่วยเหลือไว้เฉพาะในความผิดอาญาทั่วไปไม่รวมถึงความผิดทางการเมือง และความผิดทางการทหาร นอกจากนี้ยังให้สิทธิแก่คู่สัญญาที่จะปฏิเสธไม่ช่วยเหลือได้ หากการร้องขอนั้นจะกระทบกระเทือนถึงอำนาจอธิปไตย ความมั่นคง หรือผลประโยชน์สาธารณะที่สำคัญของรัฐที่ได้รับคำร้องขอ⁴⁵

ประเภทของความช่วยเหลือที่กำหนดไว้ตามสนธิสัญญานี้ ได้แก่

- ก. การสืบพยานบุคคลและการสอบปากคำบุคคล (taking the testimony and statement of persons)
- ข. การจัดหาให้ซึ่งเอกสาร บันทึก และพยานหลักฐาน (providing documents, records, and evidence)
- ค. การส่งเอกสาร (serving documents)
- ง. การปฏิบัติตามคำร้องขอในการค้นและการยึด (executing requests for searches and seizures)
- จ. การโอนตัวบุคคลที่ถูกคุมขังเพื่อการสืบพยานบุคคล (transferring persons in custody for testimonial purposes)

⁴⁴ สุชาติ ไตรประสิทธิ์, ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญากับความมั่นคงแห่งชาติ, หน้า 51.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 52.

ฉ. การสืบหาตัวบุคคล (locating persons)

ช. การเริ่มกระบวนการทางอาญาตามคำร้องขอ (initiating proceedings upon request)

ซ. การให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการริบทรัพย์สิน (assisting in forfeiture proceedings) ⁴⁶

การให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการริบทรัพย์สินนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อตัดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ผู้ประกอบอาชญากรรมได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยไม่ชอบ โดยเฉพาะอาชญากรรมในปัจจุบันอาศัยความเจริญทางด้านการสื่อสารคมนาคมในการยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินที่ได้จากการประกอบอาชญากรรมไว้ในประเทศต่าง ๆ เพื่อหลบเลี่ยงการถูกลงโทษ ซึ่งถ้าพึงเฉพาะการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้นั้นได้รับการลงโทษตามกฎหมายไม่เป็นการเพียงพอที่จะปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าว เพราะเมื่อผู้ถูกลงโทษพ้นโทษออกมาก็สามารถใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินเหล่านั้นได้อีก และยังสามารถนำทรัพย์สินนั้นไปขยายอิทธิพลในการประกอบอาชญากรรม ดังนั้นการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในรูปแบบใด หรือเปลี่ยนแปลงไปเป็นทรัพย์สินอย่างอื่นที่ไร้เงินที่ได้จากการกระทำความผิดชื่อมากก็ตาม มาตรการดังกล่าวจะทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวต่อโทษที่จะได้รับ เพราะแม้จะยกย้ายถ่ายเท หรือเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดไปเป็นทรัพย์สินอื่นและอยู่ในต่างประเทศก็ตาม ทรัพย์สินนั้นก็ยังสามารถจะถูกริบได้ด้วยความร่วมมือของประเทศผู้รับคำร้องขอ ซึ่งจะดำเนินการตามคำร้องขอความร่วมมือของประเทศผู้ร้องขอเช่นกัน ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์ได้ และเกิดความท้อถอยที่จะเสี่ยงต่อการกระทำความผิด

อาจกล่าวได้ว่าสนธิสัญญาที่ประเทศไทยทำกับประเทศสหรัฐอเมริกาฉบับนี้ เป็นสนธิสัญญาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญาที่สมบูรณ์ที่สุดฉบับหนึ่ง กล่าวคือ มีลักษณะของสนธิสัญญาที่ดีดังที่กล่าวมาในบทที่แล้วอยู่ครบถ้วน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะได้ลงนามกันเมื่อไม่นานมานี้ ซึ่งเป็นเวลาที่ความตกลงในลักษณะนี้ได้เริ่มเข้ารูปเข้ารอยกันแล้ว และเป็น การแสดงให้เห็นถึงความจริงจังของรัฐบาลของทั้งสองประเทศที่ต้องการ ที่จะให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ⁴⁷

⁴⁶ สนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกา ว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา

⁴⁷ สุชาติ ไตรประสิทธิ์, "ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญากับความมั่นคงแห่งชาติ", หน้า 53.

วิวัฒนาการของการลักลอบค้ายาเสพติดในประเทศไทย

การค้ายาเสพติดในประเทศไทยมีวิวัฒนาการมาจากการค้าฝิ่น เนื่องจากบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (พม่า-ไทย-ลาว) โดยเฉพาะบริเวณรอยต่อของทั้ง 3 ประเทศนั้น ภูมิประเทศเป็นป่าดงดิบ และใช้เป็นพื้นที่ในการปลูกฝิ่น โดยที่ฝิ่นดิบเหล่านี้จะถูกนำมาสังเคราะห์เป็นเฮโรอีน และนำออกไปขายในต่างประเทศ เช่น ประเทศในแถบทวีปยุโรป และในสหรัฐอเมริกาส่วนเส้นทางในการลำเลียงนั้นจะใช้กองคาราวานลำเลียงฝิ่นมาตามเส้นทางธรรมชาติ โดยมีแกนเชื่อมโยงในลักษณะที่มีคนกลาง ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์กรอาชญากรรมการค้ายาเสพติดในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีวิธีการจ่ายเงินค้ายาเสพติดแตกต่างจากในทวีปอเมริกาและทวีปยุโรป กล่าวคือ ในทวีปอเมริกาจะจ่ายเงินกันเป็นเงินสด แต่ในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะจ่ายเงินกันเป็นโพยก้วนหรือชิป โดยอาศัยความไว้วางใจกันเป็นพื้นฐาน และโพยก้วนดังกล่าวจะนำไปแลกเงินหรือทองคำตามจำนวนที่ระบุไว้ในสถานที่ซึ่งอยู่ในเครือข่ายของผู้ค้ายาเสพติดด้วยกัน

ประเทศไทยถูกนานาชาติประกาศว่าหาอยู่เสมอมว่าเป็นเส้นทางของการลักลอบค้ายาเสพติดระหว่างประเทศ ทั้งมีสาเหตุสำคัญคือ ในปี ค.ศ. 1953-1954 กลุ่ม Nationalist Chinese (Kuomintang or KMT) ได้อพยพออกจากประเทศพม่า โดยมีบางส่วนยังคงอยู่ต่ออยู่ในประเทศพม่า และขยายบทบาทในการค้ายาเสพติดมากขึ้นโดยขนผ่านประเทศไทย ต่อมาเมื่อมีกฎหมายห้ามสูบฝิ่นการขนส่งฝิ่นผ่านประเทศไทยต้องกระทำอย่างลับๆ จนกระทั่งปี ค.ศ. 1955 การขนส่งดังกล่าวจึงยุติลง KMT จึงได้ย้ายเข้าไปในประเทศลาว แต่กองทัพลาวได้ขับไล่ KMT สำเร็จการลักลอบค้ายาเสพติดในประเทศลาวจึงได้เริ่มต้นขึ้นและเมื่อเฮโรอีนเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น โรงงานผลิตเฮโรอีนที่ใหญ่ที่สุดที่ตั้งอยู่บริเวณชายแดนประเทศลาว จึงได้เพิ่มกำลังผลิตการค้าเฮโรอีน ในประเทศไทยจึงได้เกิดขึ้นโดยผ่านจาก KMT ไปยังพ่อค้าชาวจีนแต่การค้าเฮโรอีนไม่ใช่การค้าสินค้าน่าปกติที่ถูกกฎหมาย จึงต้องมีหลายชั้นตอนกว่าจะถึงมือผู้ซื้อ ดังนั้นการค้าเฮโรอีนในประเทศไทย จึงมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งจะต้องมี "เจ้าพ่อ" หรือบุคคลในระดับหัวหน้าเป็นผู้ควบคุมกลไก โดยผู้ที่เป็น "เจ้าพ่อ" จะต้องเป็นผู้มีอิทธิพลในเขตพื้นที่ที่แน่นอนและมีผลประโยชน์จากการกระทำที่ผิดกฎหมาย โดย "เจ้าพ่อ" จะเป็นควบคุม กลไกของการค้าเฮโรอีนซึ่งการค้าเฮโรอีน ในประเทศไทยจะมีสายสัมพันธ์กับองค์กรอาชญากรรมในต่างประเทศ เช่น องค์กร TRIADS และ COC โดยผ่านคนกลางที่เป็นชาวจีน นอกจากนี้ "เจ้าพ่อ" ยังต้องมีบริวารแวดล้อมเพื่อคอย ปกป้อง และป้องกันอันตรายจากผู้ประกอบการ ผิดกฎหมายด้วยกันเองและจากการปราบปรามของเจ้าหน้าที่รัฐ การจัดโครงสร้างของบริวาร จะต้องประกอบไปด้วยหน่วยงานต่างๆ โดยมี คน วัสดุ สิ่งของ เครื่องมือเครื่องใช้เพื่อจะ ปฏิบัติงานให้ลุล่วง การบังคับบัญชาระหว่าง "เจ้าพ่อ" กับบริวาร

จะค่อนข้างหลวมกว่าระบบมาเฟียหรือยาสูบ เนื่องจากการบังคับบัญชาจะขึ้นอยู่กับอำนาจและบารมี⁴⁸ นอกจากนี้แหล่งเพาะปลูกฝิ่นซึ่งเป็นวัตถุเสพติดโดยการปลูกโดยชาวเขาหรือชนกลุ่มน้อยในพื้นที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ บริเวณดังกล่าวจะเป็นป่าซึ่งห่างไกลจากสายตาของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ปลูกจะเป็นเพียงผู้รับจ้าง ต่อมาจะมีผู้ผลิตฝิ่นคืบให้เป็นมอร์ฟีนและเฮโรอีน โดยบุคคลเหล่านี้จะเป็นลูกจ้างของผู้ค้าเฮโรอีน เมื่อแปรรูปฝิ่นคืบโดยกรรมวิธีทางเคมีในโรงงานที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งเพาะปลูกแล้ว ต่อจากนั้นจะเป็นการขนส่งเฮโรอีนโดยผู้ขนส่งซึ่งเป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะมีกองกำลังติดอาวุธเพื่อป้องกันตนเองจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และจะส่งไปยังทวีปยุโรปหรือประเทศสหรัฐอเมริกา โดยผ่านการติดต่อกับองค์กรอาชญากรรมในประเทศเหล่านั้น⁴⁹

อย่างไรก็ตามประเทศไทยทุกยุคทุกสมัย นับจากสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาจนถึงยุคสมัยปัจจุบันรัฐบาลได้เห็นภัยของยาเสพติด ไม่ว่าจะเป็นด้านกาสิโนหรือการขาย จึงได้พยายามตรากฎหมายขึ้นมาใช้บังคับให้เหมาะสมกับยุคสมัย แต่กระทำความผิดยังคงพยายามหาช่องว่างของกฎหมายเพื่อประกอบอาชญากรรมประเภทนี้ ทั้งนี้เนื่องมาจากอาชญากรรมประเภทนี้นำรายได้และกำไรมาสู่ผู้ประกอบการอย่างมหาศาล ดังนั้นจึงยังไม่มีกฎหมายฉบับใดที่จะปราบปราม อาชญากรรมประเภทนี้อย่างได้ผล

การปราบปรามยาเสพติดของประเทศไทยเริ่มแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีกฎหมายห้ามสูบฝิ่นเกิดขึ้น แต่ในกฎหมายฉบับนี้จะลงโทษเฉพาะผู้สูบฝิ่น กินฝิ่น ขายฝิ่น เท่านั้นไม่รวมถึงการครอบครองการนำเข้าหรือการส่งออกและการลงโทษนั้นมุ่งจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับความอับอาย ซึ่งเป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุ อย่างไรก็ตามกฎหมายฉบับนี้ไม่ประสบผลสำเร็จในการปราบปรามเนื่องจากกฎหมายดังกล่าวไม่สามารถใช้บังคับได้ทั่วประเทศ เมื่อถึงสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ออกกฎหมายสำหรับผู้สูบฝิ่น กินฝิ่น ผู้ซื้อและผู้ขาย รวมตลอดถึงผู้สมซื้อและสมขาย และยังได้ลงโทษผู้รู้เห็นเป็นใจแล้วไม่เอาความมาว่ากล่าว (การไม่นำความมาแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมือง) โดยออกเป็นพระราชกำหนดสำหรับโทษที่ใช้ลงกับผู้กระทำความผิด ได้แก่ การริบทรัพย์สิ้น บุตรภรรยา เพียงตระเวนบอกตระเวนเรือและส่งตัวไปตะพุ่นหญ้าช้าง⁵⁰ ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

⁴⁸ ปิยะพันธ์ สารากรบริรักษ์, " การกำหนดความผิดอาชญาฐานเกี่ยวกับการฟอกเงิน ", วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534 หน้า 8-9

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน.

⁵⁰ พ.ต.อ. วันชัย ศรีนวลนัด, " การใช้มาตรการทางกฎหมายลงโทษริบทรัพย์สิ้นในคดียาเสพติด ", (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า

ประเทศไทยได้อนุญาตให้คนต่างดาวเสฟผืนและขายผืนได้ โดยห้ามเฉพาะคนไทยเท่านั้น ประโยชน์ที่ประเทศไทยได้รับจากการอนุญาตนี้ คือสามารถปราบปรามอั้งยี่ได้เป็นผลสำเร็จและ ยังได้ประโยชน์จากภาษีผืนอีกด้วย⁵¹

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงเห็นว่า คนที่สูบฝิ่นจะอดฝิ่น หนักที่ยอมเป็นไปไม่ได้ และหากรัฐใช้อำนาจห้ามขายฝิ่นจะทำให้ผู้เสพต้องหาฝิ่นเถื่อนเสพ ซึ่ง การทำเช่นนี้ไม่มีผลดีทั้งตัวผู้เสพเองและรัฐ เนื่องจากรัฐต้องขาดรายได้ไปโดยไม่มีประโยชน์ ดังนั้น จึงทรงออกพระราชบัญญัติภาษีฝิ่นขึ้น โดยมีมาตรการสำคัญ คือ มีการควบคุมการซื้อขาย และ การเสพอย่างเข้มงวด ผู้ใดจะจำหน่ายฝิ่นได้ต้องได้รับใบอนุญาตและมีหน้าที่ต้องทำหนังสือ รับรองให้กับผู้ซื้อ⁵²

สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 รัชกาลที่ 6 ได้ขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น ยารักษาโรคบางชนิด มีคุณสมบัติในการเสพติดได้ง่ายและรุนแรง ดังนั้นในสมัยนั้นจึงได้ตรา พระราชบัญญัติเกี่ยวกับยาเสพติดขึ้นมา 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติมอร์ฟีน และโคคาอิน พ.ศ. 2456, พระราชบัญญัติฝิ่น พ.ศ. 2464, พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2465 ใน พระราชบัญญัตินี้มีวิธีการกำหนดโทษและการลงโทษใกล้เคียงกับพระราชบัญญัติเกี่ยวกับยาเสพติด ให้โทษที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เช่นการวางบทกำหนดโทษผู้กระทำผิดไว้หนักเบาตามความรุนแรงของ ฤทธิ์สาร ซึ่งได้แบ่งสารเสพติดออกเป็น 3 ประเภท⁵³

สมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ตราพระราชบัญญัติฝิ่น พ.ศ. 2472 ขึ้น พระราชบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์ต้องการแก้พระราชบัญญัติฝิ่น พ.ศ. 2465 ให้มีประสิทธิภาพ ขึ้นโดยการเพิ่มฐานความผิด และเพิ่มโทษให้สูงขึ้น⁵⁴ ขณะนี้พระราชบัญญัติฝิ่นได้ถูกยกเลิกแล้ว โดยพระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. 2528 โดยกำหนดให้ฝิ่นเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 2

51 ไชยยศ เหมะรัชตะ. วิจัยวิภาค : ปัญหายาเสพติด : การศึกษาและวิเคราะห์ใน แง่กฎหมาย. วารสารกฎหมาย. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2. (2527) หน้า 132.

52 เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

53 เรื่องเดียวกัน, หน้า 133.

54 เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

สมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล มีการตราพระราชบัญญัติเกี่ยวกับ ยาเสพติดเพิ่มขึ้นอีก 2 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติกัญชา พ.ศ. 2477 และพระราชบัญญัติพิษ กระท่อม พ.ศ. 2486 ⁵⁵

สมัย จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย ได้ออกประกาศ คณะปฏิบัติให้เลิกการเสพฝิ่นและยกเลิกการจำหน่ายฝิ่นทั่วราชอาณาจักรอย่างเด็ดขาด ในปี 2501 โดยมีการเผาอุปกรณ์การเสพฝิ่นที่ท้องสนามหลวง เมื่อรัฐบาลประกาศห้ามการเสพฝิ่นแล้วผลที่ ตามมาทำให้มอร์ฟีน และเฮโรอีน ระบาดแพร่หลายมากขึ้น ปี 2504 คณะรัฐมนตรีจึงให้แต่งตั้ง คณะกรรมการกลางปราบปรามยาเสพติดให้โทษขึ้น โดยให้มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติด โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ดังกล่าวจะเป็นผู้ทำการสอบสวนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การค้ายาเสพติดให้โทษระหว่างประเทศตามข้อตกลงขององค์การสหประชาชาติ หรือองค์การ ตำรวจสากล หรือประเทศต่าง ๆ ขอร้องมา นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานงาน ของหน่วยราชการต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่ เกี่ยวข้อง สำนักงานกลางปราบปรามยาเสพติดให้โทษจะ เป็นผู้ดำเนินการดังนี้ ปราบปรามผู้ค้ายาเสพติด ปราบปรามการนำเข้า ปราบปรามการส่งออก การปราบปรามภายใน การปราบปรามผู้จำหน่ายและผู้เสพ เนื่องจากการค้ายาเสพติดให้โทษ กระทำการเชื่อมโยงกันระหว่างประเทศ สำนักงานกลางปราบปรามยาเสพติดให้โทษจึงต้อง ติดต่oprสานงานโดยใกล้ชิด กับประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชียตะวันออก เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ในการปราบปรามยาเสพติด ต่อมารัฐบาลได้ยุบเข้าสำนักงานกลางปราบปรามยาเสพติดให้โทษ และจัดตั้ง "คณะกรรมการปราบปรามยาเสพติดให้โทษ" ขึ้นแทนโดยให้อยู่ในการบังคับบัญชา ของ นายกรัฐมนตรี คณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาต่อนายกรัฐมนตรี ในค่าน โยบายที่เกี่ยวกับการปราบปรามยาเสพติดให้โทษ โดยผ่านสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และมีหน้าที่ดำเนินการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดให้โทษ และปฏิบัติตามข้อตกลงของ องค์การสหประชาชาติหรือตามที่องค์การตำรวจสากลหรือประเทศต่าง ๆ ขอร้องมา กับให้มี อำนาจ ตั้งอนุกรรมการปราบปรามยาเสพติดให้โทษ พร้อมกันนี้ยังได้ยกฐานะกองกำกับการ 7 กองปราบปรามขึ้นเป็นกองบังคับการปราบปรามยาเสพติดให้โทษ ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับยาเสพติด ให้โทษโดยเฉพาะตามสายงาน ขึ้นตอนต่อกรมตำรวจ เป็นกองการเจ้าหน้าที่ ⁵⁶

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

⁵⁶ เกรียงชัย จันทร์เวชเกษม, " มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติด", วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2523., หน้า 134-143.

ต่อมาในสมัย นายธานีทร ทรัพย์วิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรีของ ประเทศไทย รัฐบาล มีวัตถุประสงค์ในการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเด็ดขาดจึงได้ออกพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 โดยบัญญัติให้มี คณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดและให้มีสำนักงานคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ขึ้น มีฐานะเป็นกรมในสำนักนายกรัฐมนตรี มีหน้าที่ดำเนินการ ให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและรับผิดชอบงานธุรการ รวมทั้งมีหน้าที่ประสานงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทั่วประเทศ

จนกระทั่งถึงยุคปัจจุบัน กฎหมายที่ใช้ในการปราบปรามและควบคุมการค้ายาเสพติด ยังคงใช้กฎหมายที่ตราขึ้นในอดีตบางฉบับ และมีการตรากฎหมายเพิ่มขึ้นเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่องค์กรอาชญากรรมทางการค้ายาเสพติดนำมาใช้ในการ ซ้อขาย อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการประเภทนี้ยังได้พยายามหาช่องว่างของกฎหมายที่มี อยู่ประกอบการอาชญากรรมและนารายได้ ผลกำไรไปประกอบธุรกิจที่ถูกกฎหมายเพื่อนารายได้ เหล่านั้นไปใช้โดยที่รัฐไม่สามารถเอาความผิดได้ กฎหมายต่างๆที่เกิดขึ้นในยุคนี้ได้แก่ ประกาศ คณะปฏิวัติ ฉบับที่ 37 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2501 ได้ยกเลิกการเสฟฝิ่นโดยเด็ดขาด ผลที่ตามมา ทำให้ยาเสพติดที่ร้ายแรงกว่าฝิ่นได้แก่เฮโรอีนเป็นที่แพร่หลาย พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ ต่อจิตประสาท พ.ศ. 2518 มีวัตถุประสงค์มุ่งป้องกันสังคมจากบุคคลที่นำวัตถุออกฤทธิ์ฯ ดังกล่าว มาใช้ในทางที่ผิด พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 พระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งต่อมาถูกแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2528 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2530 และพระราชบัญญัติ ฉบับล่าสุดได้ตราออกมา ได้แก่ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2535 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้มีมาตรการการลงโทษ ด้วยวิธีการริบทรัพย์สิน ของผู้กระทำความผิดเพิ่มเข้ามา เป็นการตัดผลประโยชน์และกำไรของผู้กระทำความผิด ทำให้ ผู้กระทำความผิดขาดแรงจูงใจที่จะทำความผิดซึ่งเป็นการปราบปรามการค้ายาเสพติดที่ได้ผล วิธีหนึ่ง มาตรการริบทรัพย์สินนี้ ประเทศไทยได้ใช้มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาล ที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และยังคงมีใช้ในกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติยาเสพติด ให้โทษ พ.ศ. 2522 แต่การริบทรัพย์สินตามกฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้ ไม่รวมถึงทรัพย์สินที่ถูก แปรสภาพไปแล้ว ต่อมาจึงได้ยกเลิกการลงโทษด้วยวิธีการนี้ แต่ในปัจจุบันนี้ได้ถูกนำกลับมา ใช้ใหม่ เนื่องจากต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาปราบยาเสพติดด้วยวิธีนี้ได้อย่างได้ผล

2. ความจำเป็นในการให้ความร่วมมือในการริบทรัพย์สิน

การลักลอบค้ายาเสพติดเป็นความผิดประเภทหนึ่งจากความผิดอีกเป็นจำนวนมาก ที่ได้กระทำในรูปแบบองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันองค์กรอาชญากรรมจากประเทศญี่ปุ่นที่เรียกว่า "แก๊งค์ยาภูเขา" ได้เข้ามามีบทบาทในการประกอบอาชญากรรมในประเทศไทยมากขึ้น เช่น การค้ายาเสพติด การเรียกค่าคุ้มครอง และการนำหญิงไทยไปเป็นโสเภณีในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการประกอบอาชญากรรมที่เป็นอันตรายต่อระบบสังคมและเศรษฐกิจของประเทศทั้งสิ้น ขณะเดียวกันอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอีกประเภทหนึ่งที่กำลังก่อปัญหาขึ้นในประเทศไทย และอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ได้แก่ การซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจหลักทรัพย์ ซึ่งเป็นนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ได้กระทำการโดยร่วมกับพรรคพวกช่วยกันอำพรางการซื้อขายหลักทรัพย์ ทำให้หลักทรัพย์มีการซื้อขายกันมากและราคาหลักทรัพย์ได้เปลี่ยนแปลงไปอันไม่ตรงต่อสภาพความเป็นจริงของตลาดที่เรียกกันว่า "การปั่นหุ้น" การกระทำดังกล่าวเป็นการจูงใจให้บุคคลทั่วไปหลงผิดว่ามีกำไรและขายหุ้นอันเป็นหลักทรัพย์กันมาก และราคาหุ้นได้เปลี่ยนแปลงสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ อันไม่ตรงต่อสภาพปกติของตลาด ทำให้บุคคลทั่วไปหลงผิดเข้าทำการซื้อและขายและผู้กระทำความผิดจะได้ประโยชน์จากการซื้อและขายหลักทรัพย์ดังกล่าว ผลประโยชน์ที่ได้จากการกระทำความผิดดังกล่าว ผู้ประกอบอาชญากรรมจะนำไปเปลี่ยนสภาพจากเงินเป็นทรัพย์สินประเภทอื่นหรือเปลี่ยนเป็นเงินที่ถูกกฎหมาย หรือบางครั้งผู้ประกอบการดังกล่าวได้นำทรัพย์สินที่ได้ ไปเก็บรักษาไว้ในต่างประเทศ เมื่อมีการพิจารณาคดีและมีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินแล้วจึงกระทำได้อย่างต่างประเทศต่าง ๆ ไม่ให้ความร่วมมือ

การให้ความร่วมมือในเรื่องทางอาญา ยังไม่มีประเทศก้าวล่วงไปมากนัก เพราะถือว่าการดำเนินคดีอาญาเป็นเรื่องภายในของแต่ละประเทศโดยเฉพาะ ในระยะต้นความร่วมมือทางอาญาที่ให้แก่กันจะเป็นความร่วมมือก่อนมีคำพิพากษา เช่น การสืบสวนสอบสวน การค้นหาพยานหลักฐานต่าง ๆ เป็นต้น ต่อมาเมื่ออาชญากรรมในโลกเปลี่ยนไปจากอาชญากรรมที่มีขอบเขตจำกัดภายในประเทศกลายเป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม และเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจแล้ว ประเทศต่าง ๆ เริ่มเล็งเห็นว่าความร่วมมือที่แต่ละประเทศให้แก่กันในระยะแรก ๆ ไม่เป็นการเพียงพอที่จะปราบอาชญากรรมเหล่านี้ลงไปได้ จึงมีการกล่าวถึงความร่วมมือระหว่างประเทศภายหลังที่ศาลมีคำพิพากษา แต่ทุกประเทศก็ยังคงกังวลห่วงหาในอำนาจอธิปไตยของตนเองอยู่ และเกรงว่าเมื่อประเทศของตนขอให้ประเทศอื่นบังคับตามคำพิพากษาให้แล้ว เมื่อประเทศนั้นร้องขอก็จะต้องบังคับให้บ้างเป็นการตอบแทน เพราะคิดว่าการตอบแทนที่ตนให้นั้นอาจจะมากกว่าที่ตนเคยขอไป นอกจากนี้ยังมีความคิดว่าการให้ความร่วมมือดังกล่าวเป็นการเข้าแทรกแซงอำนาจอธิปไตยของตน แต่เมื่อมองในทางกลับกัน การที่ประเทศต่าง ๆ มัวพะวงอยู่กับอำนาจดังกล่าว และปล่อยให้ผู้ประกอบการ

หลบหนีโทษ พร้อมทั้งกอบโกยผลประโยชน์จากทรัพย์สินยอมไม่เป็นการสมควร และเป็นอันตรายต่อสังคมส่วนรวม ทำให้ผู้อื่นเห็นถึงจุดอ่อนของกฎหมายซึ่งก่อให้เกิดอาชญากรรมเพิ่มขึ้นในภายหลัง เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ประกอบอาชญากรรมหลีกเลี่ยงการลงโทษ หรือรอดพ้นจากการลงโทษ หรือนำทรัพย์สินที่ได้จากการประกอบอาชญากรรมไปไว้นอกประเทศ และอาศัยอำนาจอธิปไตยของประเทศ เหล่านั้นคุ้มครอง ต่อมาประเทศต่าง ๆ จึงได้ตกลงกันที่จะให้ความร่วมมือในการติดตามจับกุม ผู้กระทำความผิดที่หลบหนีออกนอกประเทศ และให้ความร่วมมือในการลงโทษผู้กระทำความผิดซึ่งได้แก่การริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดด้วย การให้ความร่วมมือดังกล่าวได้ทำในรูปของ สนธิสัญญา

จะเห็นได้ว่า การให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในลักษณะต่าง ๆ ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการให้ความร่วมมือในเรื่องการสืบสวนสอบสวนหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ส่วนในด้านความร่วมมือช่วยเหลือกันในเรื่องโทษที่จะได้รับในคดีอาญานั้น เพิ่งจะได้รับความสนใจอย่างจริงจังเมื่อไม่นานมานี้ เนื่องจากประเทศต่าง ๆ เริ่มเห็นว่าการที่ประเทศตนมีอำนาจอธิปไตยอย่างเต็มที่แต่ต้องอยู่โดยลำพังเพียงประเทศเดียวโดยไม่ต้องการความช่วยเหลือจากประเทศอื่นเลยนั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ในขณะที่ปัจจุบันเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารคมนาคมทำได้สะดวกรวดเร็วขึ้น การกระทำความผิดจึงได้อาศัยเทคโนโลยีเหล่านี้ขยายเครือข่ายให้แพร่หลายขึ้น ประเทศต่าง ๆ ยังต้องการความร่วมมือในการปราบปรามอาชญากรรมเหล่านี้มากขึ้นเป็นเงาตามตัว ดังนั้นการทำสนธิสัญญาการให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางอาญา จึงเป็นการแสดงออกถึงความพยายามที่จะร่วมมือกันของแต่ละประเทศที่จะมีกฎหมายเพื่อใช้ในการปราบปรามอาชญากรรม การที่ประเทศต่าง ๆ ยอมผูกพันตนเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญาแล้ว ถือได้ว่าเป็นการยอมผ่อนผันอำนาจอธิปไตยของตนเองลง สิ่งที่ตามมาคือประเทศเหล่านั้นมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามคำร้องขอที่ได้บัญญัติไว้ในสนธิสัญญาและเมื่อสนธิสัญญาเหล่านั้นมีผลใช้บังคับ ได้อย่างจริงจัง ถือได้ว่าเป็นหลักประกันในการใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การทำสนธิสัญญา นอกจากจะเป็นการลดอำนาจอธิปไตยแล้วมองอีกมุมหนึ่งก็เป็นการต่างตอบแทนกันและกัน เพราะไม่มีประเทศใดเป็นผู้ได้ประโยชน์แต่เพียงประเทศเดียว ทุกประเทศที่เป็นภาคีได้ประโยชน์ในเรื่องที่ระบุไว้ในสนธิสัญญา เท่ากันหมด

จากที่กล่าวมาแล้วว่าการริบทรัพย์สินเป็นมาตรการลงโทษที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่งในการปราบปรามอาชญากรรมที่มีลักษณะข้ามชาติเช่นในปัจจุบัน ผู้กระทำความผิดจะเกิดความเกรงกลัวต่อผลที่ได้รับ กล่าวคือ จะเป็นการริบทรัพย์สินที่ได้มาหรือได้ใช้จากการกระทำความผิดทั้งหมด และภาระการพิสูจน์ในความบริสุทธิ์ของทรัพย์สินก็เป็นหน้าที่ของเจ้าของทรัพย์สิน ซึ่งเป็นเรื่องที่พิสูจน์ได้ยาก เพราะตามปกติของผู้ประกอบอาชญากรรมธุรกิจที่ทำอยู่นั้นเป็นเพียงการกระทำที่บังหน้าเพื่อให้ตนพ้นจากสายตาเจ้าหน้าที่ และเงินที่ใช้ลงทุนก็เป็นเงินที่ได้จากการ

ประกอบอาชญากรรม ดอกผลที่ได้รับจึงเป็นดอกผลที่ได้มาจากทรัพย์สินที่เป็นความผิด จึงเป็นสิ่งที่สามารถถูกริบได้ตามกฎหมาย ถ้าผู้ประกอบอาชญากรรมเห็นว่าผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ตนมีอยู่จะต้องถูกริบทั้งหมดไม่ว่าจะอยู่ในประเทศ หรือต่างประเทศก็ไม่มีหนทางหลบเลี่ยงกฎหมายได้พ้น เพราะทุกประเทศมีการให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันและกัน ในเรื่องการริบทรัพย์สินย่อมก่อให้เกิดความลำบากเดือดร้อนทั้งต่อตนเองและครอบครัว ผู้ประกอบอาชญากรรมก็จะเกิดความเกรงกลัว และไม่กล้ากระทำความผิดอีก

ประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศที่ยินยอมเปิดประเทศ จึงมีการติดต่อค้าขายกับประเทศต่าง ๆ มากมาย นอกจากนี้ยังเป็นประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาอาชญากรรม โดยที่ผู้ลักลอบค้ายาเสพติดระหว่างประเทศได้อาศัยประเทศไทยเป็นเส้นทางผ่านในการขนยาเสพติดจากประเทศลาว หรือพม่าไปสู่ประเทศโลกที่สาม ผลกระทบที่ประเทศไทยได้รับจากการเป็นทางผ่านนี้ ได้แก่ เกิดอาชญากรรมในด้านต่าง ๆ มากขึ้น เช่น การค้ายาเสพติด การค้าโสเภณี การค้าเด็ก เป็นต้น ดังนั้นรัฐบาลไทยทุกยุคทุกสมัยจึงได้พิจารณาเห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญในการให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่างประเทศในด้านต่าง ๆ รวมถึงการให้ความร่วมมือในการบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ โดยเฉพาะเรื่องการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่งการริบทรัพย์สินดังกล่าวจะไม่คำนึงว่าทรัพย์สินนั้นจะมีลักษณะเป็นความผิดโดยตัวของมันเอง หรือได้มาจากการกระทำความผิดและไม่ว่าทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในหรือนอกประเทศก็ตามจะไม่สามารถรอดพ้นอำนาจของกฎหมายได้ ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงได้เข้าร่วมลงนามในสนธิสัญญากับรัฐบาลสหรัฐอเมริกาด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา (Treaty Between the Kingdom of Thailand and the United States on Mutual Assistance in Criminal Matters) สนธิสัญญานี้ได้บัญญัติถึงเรื่องการขอให้ความร่วมมือในการริบทรัพย์สินไว้ด้วย ซึ่งไม่เคยมีปรากฏในสนธิสัญญาฉบับก่อน ๆ ที่ไทยทำไว้กับสหรัฐอเมริกา จึงนับว่าเป็นการพัฒนาที่ก้าวหน้าของประเทศไทยและเมื่อประเทศไทยให้สัตยาบันพร้อมทั้งออกเป็นกฎหมายภายในขึ้นรองรับสนธิสัญญาฉบับนี้แล้ว ทำให้ประเทศต่าง ๆ รวมถึงนักธุรกิจและนักลงทุนเห็นถึงความจริงใจของประเทศไทยในการปราบปรามอาชญากรรมต่าง ๆ จึงเกิดความกล้าที่จะนำเงินมาลงทุนในประเทศไทยและมีความมั่นใจในเสถียรภาพในการบังคับใช้กฎหมายมากขึ้นต่อไปภายหน้าระบบ เศรษฐกิจของประเทศไทยก็จะเจริญก้าวหน้า และมั่นคงขึ้น

อย่างไรก็ตามแม้ว่าประเทศต่าง ๆ จะเห็นประโยชน์ของการให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่างประเทศในการปราบปรามอาชญากรรม หากแต่ยังมีบางประเทศที่มีความเห็นสนับสนุนแนวความคิดนี้แต่ไม่กล้าที่จะเข้าทำสนธิสัญญาผูกมัดตนเองเช่นประเทศอื่น ๆ จึงนับว่าเป็นอุปสรรคประการหนึ่งที่ทำให้แนวความคิดในเรื่องความร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเรื่องการริบทรัพย์สินไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร